

JURIDISKA FAKULTETEN

VID LUNDS UNIVERSITET

Edvin Lundberg

Entreprenörens funktionsåtagande enligt ABT 06

– särskilt om det ändamålsinriktade
funktionsansvaret

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet

30 högskolepoäng

Handledare: Marcus Utterström

Termin: HT23

Innehåll

Summary	1
Sammanfattning	3
Förkortningar	5
1 Inledning	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte och frågeställningar.....	6
1.3 Metod och material.....	7
1.3.1 Rättsdogmatisk metod.....	7
1.3.2 Tolkning av ABT 06.....	10
1.3.3 Utfyllning av entreprenadavtal	14
1.4 Forskningsläge.....	14
1.5 Avgränsningar	15
1.6 Terminologiska anmärkningar.....	16
1.7 Disposition.....	17
2 Allmänt om totalentreprenadformen.....	19
2.1 BKK:s allmänna bestämmelser	19
2.2 Utförandeentreprenad och totalentreprenad	19
2.3 Upphandlingsformer.....	21
2.4 Totalentreprenörens kontraksarbete	21
2.5 Strukturen i ABT 06	22
3 Funktionsbegreppen i ABT 06	23
3.1 Inledning.....	23
3.2 Begreppet <i>funktion</i>	23
3.3 Termen <i>funktionsansvar</i> i ABT 06	25
3.4 En tvetydig term	28
4 Föreskrivna funktionskrav	30
4.1 Inledning.....	30
4.2 Direkta föreskrifter om krav på funktion.....	30
4.3 Hänvisning till referensobjekt eller standardangivelse.....	34
4.4 Sammanfattande anmärkningar	35
5 Det ändamålsinriktade funktionsansvaret.....	36
5.1 Inledning.....	36
5.2 Utfyllnadskrav till följd av den redovisade planerade användningen.....	36
5.3 Lag- och författningenlig entreprenad	41
5.4 ”i klass med entreprenaden i övrigt”	41

5.5	Fackmässig bedömning av utfyllnadskrav	42
5.6	Sammanfattande anmärkningar	47
6	Särskilda tolkningsfrågor.....	49
6.1	Ställer totalentreprenadformen några särskilda krav på parternas kommunikation relativt utförandeentreprenader?	49
6.2	Arbeten som ”måste anses ingå” i åtagandet.....	53
7	Avslutande reflektioner	56
8	Käll- och litteraturförteckning	58

Summary

The legal regulation of the Swedish commercial building and construction industry is dominated by standard contracts drawn up by the organisation Bygghandens Kontraktskommitté (BKK). AB 04 constitutes the general provisions for construction contracts where design is the client's responsibility and ABT 06 for design-build contracts. The fundamental difference between the two types of standard contracts is the allocation of responsibility for the design of the object and liability for the completed object's features and functions. There is no legal significance in the terms construction contract or design-build contracts. It is the terms and conditions that the parties have agreed upon in the specific case that determines what applies between the parties. This paper focuses on ABT 06 as general provision regulating the parties' legal relations. In such cases, the contractor is responsible for developing appropriate technical solutions, descriptions and drawings that meets the functional requirements in accordance with the client's tasks, site conditions and general requirements of the construction.

The client's tender documents constitute the fundamental conditions for the contract. To maintain the intended division of the parties' responsibilities in ABT 06, the tender documents describe the object of the contract through regulations on requirements of certain functions. The concept of function is defined in ABT 06 as "usability or a characteristic necessary for the usability that is normally established by measurement, testing or utilisation". The contractor's primary task is to produce a construction that meets these functional requirements. If the client prescribes a specified performance, for example a specific choice of material, the responsibility for the function of the material is attributed to the client.

If the contract documents lack explicit or complete provisions on requirements for certain functions, is it necessary for the contractor to fill in those gaps. Provided that the client has informed the contractor of the intended usability of the works, the contractor shall, through his skill and knowledge as a professional, identify and fulfill such functions that are necessary for the purpose for which they are intended. If the client has not informed the contractor of the intended usability, the contractor is expected carry out the works in accordance with the requirement of professionalism. The extent of the contractor's undertaking become more undefined in these circumstances. For the construction to function for the purpose for which it is intended means, among other things, that the contract must be constructed in accordance with applicable laws and regulations.

In my opinion the ABT 06 explains the contractor's responsibility of achieving required functions through two concepts for which the same term applies. What I refer to as the "the specified responsibility for functions" (det

specificerade funktionsansvaret) covers the agreed functions for which the client has made requirements and such functions which the parties in other ways have expressly agreed on. “The purpose-oriented responsibility for functions” (det ändamålsinriktade funktionsansvaret) means that it is within the framework of the contractor's assignment to achieve a construction that meets the necessary functions for the purpose for which it is intended, which means that the contractor needs to fulfill the supplementary requirements described above. Depending on how the client drafts its tender documents, the scope of the two concepts may be close or very far apart. The more exhaustive the client's documentation is with complete functional requirements, the more can be said about the intended function of the construction. If the tender documents are insufficient and contain vague functional requirements, the determination of the scope of the undertaking is to a greater extent assigned to the contractor.

The fundamental provision, that the contractual work is limited to what is stated in the contractual documents in construction contracts when the client is responsible for the design, is challenged in design-build contracts. Instead, the limits of the undertaking are in some extent determined by the contractor's professional judgement of the functions required for the construction. From a competitive point of view in the procurement of design-build contracts, there is an imminent risk that tenders are difficult to compare due to possible different perceptions of the appropriate function of the construction by different tenderers.

Sammanfattning

Den juridiska regleringen av den svenska kommersiella byggnads- och anläggningsbranschen domineras av standardavtal framtagna av Byggandets Kontraktskommitté (BKK). AB 04 utgör de allmänna bestämmelserna för utförandeentreprenader och ABT 06 för totalentreprenader. Den grundläggande skillnaden mellan entreprenadformerna är ansvarsfördelningen av entreprenadens projektering och därav också objektets funktion. För totalentreprenader, som är i fokus för denna uppsats, ansvarar entreprenören för att mot bakgrund av beställarens uppgifter, förhållanden på platsen och kravet på fackmässighet ta fram lämpliga tekniska lösningar, beskrivningar och ritningar.

Beställarens förfrågningsunderlag utgör grunden för entreprenadens utformning och omfattning. I en renodlad totalentreprenad innehåller förfrågningsunderlag endast föreskrifter om funktion. Begreppet *funktion* definieras i ABT 06 som ”användbarhet eller för användbarheten nödvändig egenskap som normalt konstateras genom mätning, provning eller nyttjande”. Genom att föreskriva önskade funktioner förmedlar beställaren entreprenadens viktiga egenskaper utan att själv stå för de tekniska utmaningarna att möta funktionerna. Totalentreprenörens primära uppgift är att åstadkomma en entreprenad som svarar mot dessa funktionskrav. Om beställaren föreskriver ett specificerat utförande i viss del, exempelvis en föreskrift om val av material, övergår ansvaret för materialets funktion till beställaren. Om inte annat är avtalat är utgångspunkten att det är den part som har tagit fram de tekniska lösningarna som bär ansvaret för den funktion som den tekniska lösningen resulterar i.

Om förfrågningsunderlaget saknar uttryckliga eller fullständiga föreskrifter om krav på viss funktion innebär det inte en begränsning av entreprenörens åtagande. Under förutsättning att beställaren redovisat för den planerade användningen av entreprenaden ska entreprenören, genom sin skicklighet och kunskap i egenskap av fackman, identifiera och åstadkomma sådana funktioner som är nödvändiga för att entreprenaden ska fungera för det ändamål vartill den är avsedd. Om beställaren inte har redovisat för den planerade användningen förväntas entreprenören utföra arbetena i enlighet med kravet på fackmässighet. Gränserna för åtagandet blir under de förutsättningarna mer odefinierade. För att entreprenaden ska fungera för det ändamål vartill den är avsedd innebär bland annat att entreprenadens ska uppföras i enlighet med gällande lagar och författningar.

Min uppfattning är att ABT 06 förklarar entreprenörens funktionsansvar genom två begrepp för vilka samma term gäller. Det som jag benämner som *det specificerade funktionsansvaret* omfattar de avtalade funktionerna som beställaren föreskrivit krav om eller som parterna på annat sätt uttryckligen har avtalat om. *Det ändamålsinriktade funktionsansvaret* innebär att det

ligger inom ramen för entreprenörens åtagande att åstadkomma en entreprenad som fungerar för det ändamål vartill den är avsedd. För att lyckas med det förutsätts att entreprenören uppfyller sådana utfyllnadskrav som ovan redogjorts för. Beroende på hur beställaren utformar sitt förfrågningsunderlag kan omfattningen av de två begreppen ligga varandra nära eller väldigt långt ifrån varandra. Ju mer uttömmande beställarens underlag är med fullständiga funktionskrav, desto mer kan förstås vara redovisat om entreprenadens ändamålsenliga funktion. Är förfrågningsunderlaget magert och innehåller vaga funktionskrav lämnas bestämmandet av åtagandets omfattning i högre grad över till entreprenören.

Den i utförandeentreprenader så grundläggande bestämmelsen om att kontraktarbetena utgår från kontraktshandlingarna utmanas i totalentreprenader. I stället utgörs gränserna för åtagandet av entreprenörens fackmässiga bedömning av vilka funktioner som är erforderliga för entreprenaden. Ur ett konkurrenshänseende vid upphandlingen av totalentreprenader finns det en överhängande risk att anbuden är svåra att jämföra till följd av olika anbudsgivarnas eventuella olika uppfattningar av entreprenadens ändamålsenliga funktion.

Förkortningar

ABT 06	Allmänna bestämmelser för totalentreprenader avseende byggnads-, anläggnings- och installationsarbeten.
AB 04	Allmänna bestämmelser för byggnads-, anläggnings- och installationsarbeten.
BBR	Boverkets byggregler
HD	Högsta domstolen
Konsumenttjänstlagen	Konsumenttjänstlag (1985:716)
NJA	Nytt juridiskt arkiv
SvJT	Svensk juristtidning
T	Tvistemål

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Anta att en kommun beslutar att uppföra en ny simhall. Ett lokalt byggbolag vinner upphandlingen och åtar sig att projektera och utföra entreprenaden i enlighet med de allmänna villkoren för totalentreprenader som följer av ABT 06. Av förfrågningsunderlaget, som tagits fram av kommunen och utgör en del av avtalet mellan kommunen och byggbolaget, framgår det att simhallen ska dimensioneras för att kunna inrymma minst 150 besökare, att vattnet i de två bassängerna ska ha en temperatur mellan 19 – 21 grader året runt och att naturligt ljus ska lysa upp simhallen dagtid. Vidare ska simhallen vara anpassad för såväl motionssimmare som lekande barn. Avseende utformningen av simhallens exteriör menar beställaren att den populära simhallen i en grannkommun ska agera som förebild.

Nämnda villkor skulle i princip räcka för att utgöra tillräckliga beskrivningar av en byggnad som upphandlas som en totalentreprenad. Även om det inte är vanligt att entreprenören får så vida ramar för projekteringen, visar exemplet vilket utrymme en totalentreprenör kan ha för att utforma entreprenaden. Kraven såsom de är formulerade i exemplet ger uttryck för önskade funktioner hos simhallen – vissa tydligare än andra. Totalentreprenörens uppdrag är att åstadkomma ett arbetsresultat som möter beställarens uttryckliga föreskrifter om funktionskrav samt fungerar för det ändamål vartill den är avsedd.¹ Det kontraktsevenliga åtagandet omfattar därmed att åstadkomma erforderliga *funktioner* i den färdigställda byggnaden eller anläggningen snarare ett på förhand bestämt arbetsresultat.

Omfattningen av totalentreprenörens åtagande är mot bakgrund av ovan anförda svårt att definiera. Entreprenadformen ställer höga krav på entreprenörens fackmässighet i såväl projekteringen som det fysiska arbetsutförandet. Under förutsättning att parterna har införlivat det i sitt avtal, reglerar det dominerande standardavtalet för totalentreprenader – ABT 06 – de allmänna villkoren för bestämmandet av vilka kontraktsevenliga fordringar som ligger inom ramen för entreprenörens åtagande i det enskilda fallet. De relevanta bestämmelserna är emellertid inte utan egna inneboende tolkningsmöjligheter.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka innebörden och omfattningen av entreprenörens ansvar att uppnå de erforderliga funktionerna enligt standardavtalet ABT 06. Vilka funktioner som entreprenören har åtagit sig att åstadkomma enligt avtalet är i stora delar en avtalstolkningsfråga. Av kommentarstexten till avtalets inledande bestämmelse framgår att den

¹ ABT 06 kap. 1 § 1 samt tillhörande kommentarstext.

grundläggande principen för totalentreprenader är att beställaren måste kunna förvänta sig att entreprenörens arbete utmynnar i en produkt som fungerar för det ändamål vartill den är avsedd.² I förordet till ABT 06 står skrivet att avtalet ”bygger på en rimlig balans mellan [parternas, förf. tillägg] rättigheter och skyldigheter”.³ Uppsats ämnar identifiera och tolka relevanta bestämmelser för att mot bakgrund av den grundläggande principen för totalentreprenadformen och vad som sägs i förordet, fundera på om någon av tolkningsalternativen är mest övertygande.

Följande frågeställningar kommer att utredas närmare.

- Vad menas med ”funktionsansvar” enligt ABT 06 och vilken betydelse har detta för bestämmandet av kontraktarbetenas innehåll och omfattning?
- Vad gäller för entreprenörens åtagande om det i förfrågningsunderlaget saknas uttryckliga funktionskrav för viss del av entreprenaden?
- Vilken betydelse har kravet på fackmässighet för entreprenörens funktionsansvar?

Uppsatsens frågeställningar fordrar några inledande kommentarer. Min uppfattning är att termen ”funktionsansvar” i ABT 06 används för två begrepp. Det ena beskriver entreprenörens ansvar för beställarens uttryckliga krav på funktioner och den andra ett mer övergripande ansvar för att entreprenaden ska resultera i en produkt som fungerar för det ändamål vartill den är avsedd. Fråga ett och två är överlappande i den del att det avser utreda förhållanden som ligger utanför funktionskraven. Fråga tre avser att utreda om det i kravet på fackmässighet ingår moment som utvidgar omfattningen av entreprenörens åtagande.

1.3 Metod och material

1.3.1 Rättsdogmatisk metod

För att besvara uppsatsens frågeställningar används i grunden en rättsdogmatisk metod. Jag kommer att inleda med en kort allmän diskussion om rättsdogmatiken för att sedan fokusera hur jag avser att tillämpa rättdogmatiken för uppsatsens syfte.

Någon allmängiltig definition av en rättsdogmatisk metod tycks inte existera men det förklaras ibland som att den innefattar en strävan att fastställa, systematisera och tolka vad som utgör gällande rätt. Detta sker med

² Kommentartexten till ABT 06 kap. 1 § 1.

³ ABT 06, s. 3.

utgångspunkt i de allmänt accepterade rättskällorna.⁴ Ett av rättdogmatikens mål är att framställa rättsordningen som ett sammanhängande system av regler, utan inre motsättningar.⁵

Metoden som sådan har dock kritiserats, av bland andra Jareborg, för att den studerar rättssystemet som normativt system och inte den verklighet som systemet resulterar i vad avser normens tillämpning av myndigheter och enskilda.⁶ Den är såsom Peczenik formulerar det – deskriptivnormativ.⁷ Jareborg menar vidare att rättdogmatisk metod inte ska klassificeras som en vetenskaplig metod utan snarare forskning som bedrivs i ett vetenskapligt syfte.⁸ Mellqvist framhåller i sin kritik mot metoden att den inte ska ses som tillräcklig för att fullt ut undersöka den rättsbildande verkligheten, särskilt på grund av att det är svårt att förhålla sig opartisk till de normer som studeras.⁹ Jareborg beskriver det som att det inte går att frånga att varje beskrivning och varje begreppsbildning är impregnerad av betraktarens värderingar.¹⁰ Denna kritik menar jag är särskilt väsentlig att beakta i entreprenadrättsliga sammanhang där tolkningsmöjligheterna av standardavtalens innehåll är många.

Enligt rättskälleläran följer korrekt juridisk argumentation rättskällornas inbördes hierarkiska ordning. Peczenik förklarar rättskällornas ställning genom rättskälleprinciper. Lagar, andra föreskrifter och fasta sedvanerättsliga regler *ska* beaktas som auktoritetsskäl, prejudikat och förarbeten *bör* beaktas som auktoritetsskäl och doktrin, underrättsavgöranden och utländsk rätt är några exempel på rättskällor som *får* beaktas som auktoritetsskäl. Rättstillämparens bundenhet av rättskällornas innehåll är fallande med den uppräknade ordningen. En rättskällas nödvändighet för juridisk argumentation är ett viktigt kännetecken på dess bindande karaktär.¹¹ Lehrberg skiljer på de traditionella rättskällorna genom en uppdelning i auktoritativa rättskällor och supplerande rättskällor. Bland de auktoritativa rättskällorna inordnas primärt lagar och prejudikat. Doktrin, handelsbruk och sedvänja faller under de supplerande rättskällorna.¹²

När en domstol ska pröva en juridisk fråga avseende en beställares och en entreprenörens rättigheter och skyldigheter söks svaret som utgångspunkt i parternas avtal. Standardavtalet ställning i rättskällehierarkin torde inte vara annan än för avtal i allmänhet.¹³ Om parternas avtal inte är tillräckligt för att

⁴ Jmf Sandgren (2018), s. 48; Arvidson (2010), s. 35 f; Olsen (2004), s. 111;

⁵ Peczenik (2005), s. 250.

⁶ Jareborg (2004), s. 9.

⁷ Peczenik (2005) s. 250.

⁸ Jareborg (2004), s. 8.

⁹ Mellqvist (2019), s. 432.

¹⁰ Jareborg (2004), s. 9.

¹¹ Peczenik (1995) s. 35 ff.

¹² Lehrberg (2016), s. 106 ff

¹³ Undantaget om standardavtalen utgör handelsbruk, jrf HD:s avgörande om standardavtalet NSAB i mål Ö 5481–21.

besvara den juridiska frågan kan domaren fylla ut avtalet. Det ska i första hand ske med direkt tillämpliga rättsregler. För att avgöra vid regler som är tillämpliga är den kontraktsrättsliga systematiseringen av normer i avtalstyper relevant att beakta.¹⁴

En genomgående utmaning vid studerandet av entreprenadrätten är osäkerheten kring vilka rättskällor och dispositiva regler som är tillämpliga på entreprenadavtalet. Entreprenadrätten präglas av standardavtal och för kommersiella entreprenader saknas det relevant lagstiftning på området. Entreprenadrätten har vidare endast i begränsad omfattning varit uppe för prövning i HD varför många centrala begrepp ännu inte getts en definitiv innebörd i praxis. Den rättsdogmatiska metoden kräver därmed en viss nyansering.

Utöver att utreda som vad är gällande rätt enligt rättskällorna kan den rättsdogmatiska metoden också användas som grund för att fastställa en i rättskällorna förankrad metod för tolkning och utfyllning av ABT 06.¹⁵ Det är på detta vis, som framfört i detta stycke, som den rättsdogmatiska metoden kommer att användas i denna uppsats eftersom det i princip saknas direkta tillämpliga rättsregler för parternas rättsförhållande.

I uppsatsen beaktas HD:s uttalanden om den metod som ska tillämpas för att lämna besked om avtalsfrågor som villkoren i avtalet inte ger något svar på. I den utsträckning som HD:s prejudikat är relevanta vid uttolkningen av särskilda bestämmelser utgör de en framstående rättskälla. Analogier med konsumenttjänstlagens regler och tillhörande proposition beaktas i viss mån också. I förarbetena till lagen framgår det att bestämmelserna ger uttryck för obligationsrättsliga principer som kan tillämpas analog för tjänsteavtal utanför konsumentförhållanden.¹⁶ Vid analog tillämpning är det i entreprenadsammanhang särskilt viktigt att beakta entreprenadavtalets speciella drag.¹⁷ HD har bland annat anfört att avtalen är speciella i den mån att de normalt avser omfattande, komplicerade och långsiktiga arbeten som involverar flera parter.¹⁸

För att besvara uppsatsens frågor kring hur ett avtalsvillkor kan tolkas kommer jag att beakta även andra källor än rättskällor. Entreprenadjuridisk doktrin och underrättsavgöranden används för att identifiera befintliga tolkningar av hur relevanta bestämmelser i standardavtalet kan förstås. Huruvida doktrin ska ha ställning som rättskälla råder det ingen enighet om.¹⁹

¹⁴ Utterström (2022), s. 34.

¹⁵ Utterström (2022), s. 31 ff.

¹⁶ Prop 19884/85:110 s. 226 f.

¹⁷ Willborg (2016), s. 864–877.

¹⁸ NJA 2018 s. 653 p. 21; För en mer utförlig diskussion härom se avsnitt 1.3.3.

¹⁹ Lehrberg (2018), s. 209 ff.

Min hantering av doktrin sker utifrån premissen att det inte utgör någon rättskälla.

I uppsatsen används doktrin emellertid flitigt i brist på andra källor. Vad som där framgår måste värderas kritiskt och försiktigt. Det måste särskilt beaktas att entreprenadrätten är under ständig förändring och äldre doktrin, såsom Lindahls bok om ABT 94²⁰, måste behandlas därefter. I det stora hela finns det förhållandevis lite skrivet om entreprenadrätten i allmänhet och den överväldigande delen av den entreprenadjuridiska litteraturen som finns behandlar utförandeentreprenader enligt AB 04. ABT 06 som sådant berörs endast i en mycket begränsad omfattning av litteraturen. Med anledning därav förklarar Ossmer och Wollsén i förordet till boken *Totalentreprenader och ABT 06* finna ett behov av att författa just nämnda bok.²¹ Boken gavs ut år 2007, strax efter ABT 06 färdigställdes, men är fortfarande en av de mest moderna kommentarstexten till avtalets bestämmelser.

De få uttolkare som finns kan tänkas ha haft en påtaglig inverkan på den allmänna uppfattningen av hur bestämmelserna rätteligen ska tolkas. Det är dock inte ovanligt att författare intar olika ställning. Vissa kan enligt mig betraktas som mer beställartillvända och andra mer entreprenörtillvända och deras argumentation byggs upp därefter. Ett rättsvetenskapligt angreppssätt på entreprenadrätten medför därför vissa utmaningar och i den del doktrin återges är min ambition att vara tydlig med att det är den specifika författarens tolkning av ABT 06. Uppsatsen behandlar också annan mer allmän kontraktsrättslig litteratur.

Betydelsen av underrättsavgöranden ska heller inte överskattas. De är inte prejudicerande för rättsbildningen men kan bidra med att ge en praktisk inblick i hur domstolar tolkat och tillämpat relevanta bestämmelser. Det ska påpekas att urvalet av underrättsavgöranden inte är uttömmande. De avgöranden som valts ut anser jag lyfter för uppsatsen intressanta tolkningsmöjligheter. Jag utesluter inte att det finns andra avgöranden som tolkat en viss bestämmelse annorlunda.

1.3.2 Tolkning av ABT 06

För att besvara uppsatsens frågeställningar behöver relevanta bestämmelser och begrepp i ABT 06 identifieras och den närmare innebörden tolkas. Om ordalydelsen av ett avtalsvillkor inte lämnar något entydigt svar på vad det är som parterna har kommit överens om får innehållet bestämmas genom avtalstolkning.²²

Entreprenadavtal används inom byggnads- och anläggningssektorn. Begreppet saknar dock legaldefinition och förekommer i varken lagstiftning

²⁰ Lindahl (1996).

²¹ Ossmer och Wollsén (2007), s 7.

²² Ingvarson och Utterström (2020), s. 57 ff.

eller annan författningstext.²³ Det benämns emellertid ofta som en särskild avtalstyp.²⁴ Det finns flera särdrag som gör att avtalstypen skiljer sig från andra avtal, såsom avtal om köp. Bengtsson beskriver avtalstypen som en kombination av arbetsprestation och överlåtelse av egendom. Entreprenadavtalet innehåller därför bestämmelser som är karaktäristiska för såväl köp som tjänst. I åtskilliga andra avseenden innehåller dock avtalet regler som är unika för entreprenadavtal.²⁵

Grunderna till utformningen av entreprenadavtalens rättsliga särdrag bör undersökas i de faktiska särdragen för entreprenadprojekt. Bengtsson framhåller särskilt att entreprenadavtal vanligen omfattar parternas mellanhavanden på lång sikt och avser stora ekonomiska värden.²⁶ Enligt motiven till AB 72, en föregångare till dagens allmänna villkor för utförandeentreprenader, är den kontext som avtalet avser att reglera också särpräglad i den mån att produktionen inte bedrivs på ett fast driftsställe och att avtalsrelationen omfattar prestationer som ofta ska fullgöras samtidigt som andra entreprenörer utför sina respektive entreprenader.²⁷

Samuelsson ger begreppet *entreprenadavtal* följande innebörd:

”Entreprenadavtal är sådana avtal där den ena parten (entreprenören) åtar sig att inom angiven tid utföra vissa avtalade bygg- och anläggningsarbeten och där den andra parten (beställaren) är tillförsäkrad en rättslig kompetens att fortlöpande ändra motpartens åtagande under avtalets löptid (ändringsbefogenhet)”²⁸

Det som Samuelsson främst tar sikte på avseende avtalstypens särskiljande drag är ändringsbefogenheten, det vill säga beställarens rätt att under entreprenadtidens förlopp ändra entreprenörens åtagande. Samuelsson menar att entreprenadavtalet varken har eller eftersträvar att tydligt bestämma parternas förpliktelser till att åstadkomma ett på förhand bestämt resultat såsom ofta är fallet i andra avtalstyper. I stället utformas förpliktelserna efter den rättighetsstruktur som följer av entreprenadavtalets objekt och allmänna funktion.²⁹ Jag förstår Samuelsson som att han menar att varje förpliktelse i entreprenadförhållanden är unikt till följd av vad som ska uppföras och omständigheterna i det enskilda fallet. Parternas förpliktelse är mer nyanserade och komplexa än i andra avtalstyper. Samuelsson framhåller detta genom att exemplifiera med att det vid entreprenörens kontraktsbrott inte är möjligt att kategorisera dennes förpliktelse enligt en övergripande indelning

²³ Samuelsson (2011), s. 13.

²⁴ Se bl.a. Bengtsson (1976), s. 103 ff.; Ingvarsson och Utterström (2015), s. 258; NJA 2014 s. 960 p. 24.

²⁵ Bengtsson (1976), s. 134.

²⁶ Bengtsson (1976), s. 134.

²⁷ Motiv AB 72 (1973), s. 19

²⁸ Samuelsson (2011), s. 17.

²⁹ Samuelsson (2011), s. 18.

av obligationsrättens kategorier. I stället behöver kontraktsbrottet återföras på en kedja av omständigheter.³⁰

Det saknas överlag allmängiltiga tolkningsregler som gäller för alla avtalstyper. Ingvarson och Utterström framhåller att avtalstolkning inte kan brytas ner till universellt tillämpliga normer. Tolkningen kräver ett visst mått av flexibilitet och kreativitet mot bakgrund av omständigheterna i det enskilda fallet.³¹ I praxis och doktrin har det emellertid utvecklats vissa principer och läror för tolkning av avtal.³²

Högsta domstolen har i ett antal avgöranden fastställt en metod för tolkning av AB-avtalen.³³ Tolkningsmodellen kan sammanfattas enligt följande.

Vid fastställande av avtalsinnehållet ska i första hand förekomsten av parternas gemensamma partsavsikt vara avgörande. Relevant för den bedömningen är omständigheter i samband med avtalets ingående. Om någon gemensam partsavsikt inte kan fastställas övergår tolkningen till att utreda avtalsvillkorets ordalydelse. Ger tolkningen av ordalydelsen två eller flera möjliga tolkningar, ska ordalydelsen tolkas mot bakgrund av avtalets systematik. Vid en systematisk tolkning kan avtalsvillkoret beaktas mot bakgrund av andra bestämmelser, avtalets syfte i sin helhet samt uttalanden i motiven till AB 65 och AB 72 som kan hjälpa till att skapa klarhet kring bestämmelsernas avsedda funktion för avtalets systematik. Tolkningen kan vidare ske i ljuset av dispositiv rätt. Närliggande lagstiftning, såsom köplagen och konsumenttjänstlagen, kan vara av särskilt intresse vid fastställandet av entreprenadavtalet dispositiva rätt. Entreprenadavtalets säregna drag kan i ska beaktas särskilt vid tolkning och överväganden om analog tillämpning av utfyllande dispositiv rätt. Ytterst och sist ska det göras en övergripande rimlighetsbedömning.³⁴

HD:s praxis om tolkning av AB-avtal ligger till grund för den tolkningsmetod som uppsatsen utgår ifrån. Eftersom jag utgår från att tolka standardavtalet i sig finns det inga skäl att basera tolkningen på subjektiva tolkningsgrunder, såsom att utvisa vad den gemensamma partsavsikten är. Bernitz menar att underlaget för att fastställa en gemensam partsavsikt för oklara villkor i standardavtal i regel saknas.³⁵ Tolkningen i uppsatsen kommer att i första hand utgå från villkorets ordalydelse och avtalets systematik i helhet. I begränsad del kommer oklara avtalsvillkor att tolkas i ljuset av dispositiv rätt när varken ordalydelsen eller systematiken ger tillräcklig vägledning. En övergripande rimlighetsbedömning kommer att vara vägledande för

³⁰ Samuelsson (2011), s. 18.

³¹ Ingvarson och Utterström (2020), s. 58.

³² Ingvarson och Utterström (2020), s. 58.

³³ NJA 2013 s. 271 p. 7, NJA 2014 s. 960 p. 22–24, NJA 2015 s. 3 p. 7–11, NJA 2015 s. 862 p. 12 och NJA 2018 s. 653 p. 19–26.

³⁴ Jmf bl.a. Ingvarsson och Utterström (2020), s. 57–122.

³⁵ Bernitz (2018), s. 99.

uttolkningen. För att lyfta fram olika tolkningsalternativ samt argument för och emot beaktas entreprenadrättslig doktrin och underrättsavgöranden i uppsatsen.

För vägledning av tillämpningen av bestämmelserna i ABT 06 innehåller standardavtalet begreppsbestämningar med anmärkningar och anslutande kommentarstexter till bestämmelser. Att de ska förstås vägledande framgår uttryckligen av det förord som ABT 06 inleds med.³⁶ Förordet, begreppsbestämningarna och kommentarstexterna bör enligt min mening ha stor betydelse för förståelsen av standardavtalets avsedda ansvarsfördelning, syfte och tillämpning. Texterna kan således vara till stor hjälp vid en systematisk och övergripande rimlighetsbedömning vid uttolkningen av avtalet. Avtalet innehåller också interna tolkningsregler, främst i kap. 1, som beaktas i den mån de berör uppsatsens frågor.³⁷

Till tidigare versioner av AB-avtalen presenterade BKK förklarande motiv, som i begränsad mån kan liknas vid förarbeten till lagar och författningar. Vilken betydelse motiven ska ha vid avtalstolkningen är oklart. HD har i vissa avgöranden beaktat motiven som vägledande för hur begrepp och bestämmelser ska förstås.³⁸ Vad gäller betydelsen av förarbeten till standardavtal generellt förhåller sig doktrin tvekande. Bernitz menar att sådana normalt inte ska tillmätas större betydelse vid avtalstolkning bland annat av anledningen att standardavtal sällan är särskilt genomarbetade.³⁹ Mellqvist menar att de kan vara intressanta men bör inte betraktas som en rättskälla.⁴⁰ Utterström framhåller att motiven bör beaktas med viss försiktighet eftersom bestämmelsernas ordalydelse sedan dess kan ha förändrats.⁴¹ Utifrån denna uppsats inriktning på totalentreprenader bör det vara särskilt viktigt att beakta de motiv som finns med försiktighet eftersom den systematik som motiven avser att spegla är avsett för utförandeentreprenader.

Avtalstolkningen i uppsatsen avser inte att komma med ett facit på hur bestämmelserna ska tolkas. Tanken är att identifiera olika tolkningsalternativ, väga de mot varandra och, i den mån det går och det tillför något för uppsatsen, avser jag att ta ställning för vilket tolkningsalternativ som jag anser är mest övertygande. Bedömningen av vilken tolkning som är övertygande sker som utgångspunkt i vad jag anser är en rimlig ansvarsfördelning mellan parterna beaktat ABT 06 systematik och målsättning att åstadkomma funktionsmässigt lyckade entreprenadobjekt. En rimlig balans mellan parternas rättigheter och skyldigheter har enligt förordet till ABT 06 legat till

³⁶ ABT 06 s. 3.

³⁷ Se bl.a ABT 06 kap. 1 §§ 2+3.

³⁸ Se bl.a. NJA 2009 s. 388 och NJA 2015 s. 3.

³⁹ Bernitz (2013), s. 95.

⁴⁰ Mellqvist (2013), s. 264 och fotnot 89.

⁴¹ Utterström (2022), fotnot 73.

grund för utformningen av avtalet.⁴² För den bedömningen anser jag att det är nödvändigt att beakta vad som är en samhällsekonomiskt gynnsam tolkning av avtalet och den grundläggande utgångspunkten om att entreprenadavtal förutsätter god lojal samverkan.⁴³

1.3.3 Utfyllning av entreprenadavtal

I den mån avtalet inte reglerar en specifik fråga som uppkommer i samband med uttolkningen av innehållet i avtalet, kan avtalet fyllas ut genom närliggande materiella rättsregler, allmänna rättsgrundsatser och sedvänjor. Det bör ses som en komplettering till avtalet snarare än tolkning av befintliga villkor.⁴⁴

I doktrin görs ofta en distinktion mellan bunden och fri utfyllning. Bunden utfyllning innebär att det finns direkta tillämpliga dispositiva rättsnormer för att besvara rättsfrågan. Kan inte en domstol tillämpa bunden utfyllning för att några tillämpliga rättsnormer inte finns kan domstolen avgöra hur avtalet bör fyllas ut genom fri utfyllning och egna lämplighetsöverväganden.⁴⁵

Som tidigare påpekat saknas det i hög grad direkt tillämpliga rättsregler för entreprenadavtal. Vid utfyllning av avtalet med dispositiv rätt bör därför domstolar överväga analogier eller allmänna principer för att fastställa innehållet i avtalet.⁴⁶ I uppsatsen kommer främst, om än i begränsad omfattning, konsumenttjänstlagens bestämmelser och den allmänna principen om kontraktsparters lojalitetsplikt att beaktas.

1.4 Forskningsläge

Forskningen om totalentreprenader är mycket knapphändig. Den litteratur som i störst utsträckning fokuserar på totalentreprenadformen är skriven av Johansson⁴⁷, Ossmer och Wollsen⁴⁸ och Hedberg⁴⁹. Hedbergs bok gavs ut 2010 och är den bland de uppräknade böcker som är senast utgiven. Det är en kommentararbok till i huvudsak bestämmelserna i AB 04 men berör också de bestämmelser som är unika för ABT 06.

Johanssons böcker kan ses som samlingar av entreprenadjuridiska artiklar eller uppsatser. I delar av de två böckerna lyfts entreprenörens åtagande i en totalentreprenad upp särskilt.⁵⁰

⁴² ABT 06 s. 3; se även baksidan till 3 uppl. av BKK:s samlade allmänna bestämmelser och andra standardkontrakt för byggsektorn (2018).

⁴³ ABT 06 s. 3.

⁴⁴ Adlercreutz och Gorton (2010), s. 15 ff.

⁴⁵ Utterström (2022), s. 46.

⁴⁶ Utterström (2022), s. 54.

⁴⁷ *Entreprenadjuridiska uppsatser* (2008); *Entreprenadrätt och praktik* (2007).

⁴⁸ *Totalentreprenader och ABT 06 – några kommentarer* (2007).

⁴⁹ *Kommentarer till AB 05, ABT 06 och ABK 09* (2010).

⁵⁰ *Entreprenadjuridiska uppsatser* (2008); *Entreprenadrätt och praktik* (2007).

Denna uppsats kan bidra med att ge något klarare förståelse av vad innebörden och omfattning av totalentreprenörens ansvar för att uppnå erforderliga funktioner är enligt ABT 06. Den tolkning som presenteras i denna uppsats reflekterar min uppfattning. Alternativa synsätt är inte uteslutna.

1.5 Avgränsningar

Inledningsvis ska förtydligas att uppsatsen behandlar kommersiella totalentreprenader i enlighet med ABT 06. Med det menar jag att beställaren inte är konsument. För konsumententreprenader är konsumenttjänstlagen direkt tillämplig och ansvarsfördelningen mellan parterna regleras därmed annorlunda. Vidare är det bestämmelserna i ABT 06 som uppsatsen fokuserar på. AB 04 kommer att i berörda delar behandlas översiktligt. För bestämmelser som är överensstämmande mellan ABT 06 och AB 04 lämnar ABT 06 ingen kommentarstext, varför ledning för förståelsen kan sökas i kommentarstexten i AB 04.⁵¹

Denna uppsats avser inte att redogöra för alla förpliktelser som entreprenören har gentemot beställaren i en totalentreprenad. Fokus ligger på de bestämmelser som reglerar omfattningen av åtagandet att uppfylla kontraktsevenliga funktioner. Exempelvis kommer inte entreprenörens utförandeansvar, det vill säga det fysiska arbetsutförandet, eller skyldigheten att överlämna entreprenaden i avtalad tid att behandlas närmare.

Som utgångspunkt gäller vidare, om inget annat tydligt anges, att entreprenaden är en så kallad renodlad totalentreprenad, där förfrågningsunderlaget endast innehåller föreskrifter om krav på funktion och inga tekniska lösningar. Den grundläggande förutsättningen är att det är entreprenören som bär ansvaret för projekteringen och objektets funktion.

Vidare är utgångspunkten för uppsatsen åtagandets omfattning vid tidpunkten för avtalslutet. Under entreprenadtidens gång förändras ofta det kontraktsevenliga åtagandet genom att beställaren föreskriver ÅTA-arbeten eller på annat sätt mot bakgrund av ändrade förhållanden. Besiktning av funktioner och eventuella konsekvenser av entreprenörens ansvar för funktion på grund av fel i funktion kommer av utrymmesskäl inte att behandlas närmare.

Utgångspunkten är vidare att entreprenaden har upphandlats med fast pris och inte på löpande räkning. Omfattningen av åtagandets ska inte vara beroende därav men parternas inställning därtill kan skilja sig. Vid ersättning på löpande räkning har entreprenören ett ekonomiskt incitament att utföra arbeten som ligger i gråzonen av dennes åtagande eftersom entreprenörens ersättning regleras efter vilka arbeten som utförs. För tydlighetens skull är

⁵¹ Ett exempel på det är ABT 06 kap. 1 § 1 st. 1 där ordalydelsen är överensstämmande.

ingången att fast pris har avtalats. Jag utgår vidare från att entreprenaden har upphandlats i konkurrens. Några upphandlingsrättsliga frågor kommer dock inte att beaktas.

Med den metod för tolkning och utfyllning av entreprenadavtal som klargjorts av HD avser jag rättspraxis från 2012 och framåt. Det är under dessa år som vad som ibland benämns som den ”nya” tolkningsmetod tagit sin form.⁵²

Vissa tolkningsregler som kan vara aktuella för entreprenadavtal, såsom minimiregeln och oklarhetsregeln, behandlas inte i uppsatsen. Detta eftersom reglernas tillämpningsområde generellt anses vara begränsat.⁵³ I första hand ska den tolkningsmetod som fastställts i HD:s praxis tillämpas.

Den dispositiva rätt som är möjlig att tolka ABT 06 i ljuset av eller användas som utfyllande rätt kan tänkas vara köplagen, konsumenttjänstlagen, jordabalken och allmänna rättsprinciper. Av utrymmesskäl kommer dock inte alla att behandlas.

1.6 Terminologiska anmärkningar

I syfte att underlätta för läsaren kommer jag att kort klargöra några terminologiska grundförutsättningar för uppsatsen.

Inledningsvis vill jag anmärka på innebörden av termen *funktionsansvar*. I ett mer allmänt entreprenadrelaterat språkbruk är min uppfattning att ordet används för att övergripande beskriva totalentreprenörens åtagande. I ABT 06 förekommer emellertid ordet vid två tillfällen, dels i begreppsbestämningen dels i kommentarstexten till ABT 06 kap. 1 § 1. Enligt min uppfattning, innehåller standardavtalet två skilda begrepp, för vilka det gäller samma term. För att undvika förvirring i denna del är det nödvändigt att konstruera en tydlig begreppsapparat för uppsatsen.

När jag hänvisar till *det specificerade funktionsansvaret* åsyftas den förståelse av termen som framgår av begreppsbestämningen i ABT 06. Det är som följande.

Funktionsansvar: ”ansvar för att avtalad funktion uppnås”

När jag hänvisar till *det ändamålsinriktade funktionsansvaret* avser jag den förståelse av termen som framgår av kommentarstexten till ABT 06 kap. 1 § 1 och är som följande.

”Eftersom entreprenören vid totalentreprenad svarar för hela eller en väsentlig del av produktbestämningen måste beställaren kunna räkna

⁵² Ingvarson och Utterström (2015), s. 262 f

⁵³ NJA 2010 s. 416; Ramberg (2010), s. 170 ff.

med att entreprenörens arbete utmynnar i en produkt som fungerar för det ändamål vartill den är avsedd. Detta utgör en grundläggande princip för totalentreprenaden, nämligen den om entreprenörens funktionsansvar.”

Om entreprenörens ansvar för funktion avser de avtalade funktionerna eller de som är nödvändiga för att åstadkomma en entreprenad som fungerar för det ändamål vartill den är avsedd, innebär olika omfattningar av ansvarsförpliktelsen. I den utsträckning jag använder mig av begreppet *funktionsåtagande* kan det förstås som ett ”paraplybegrepp” för det specificerade funktionsansvaret och det ändamålsinriktade funktionsansvaret.

Med *funktionskrav* avses de specificerade föreskrifterna om krav på viss funktion som beställaren formulerat i sitt förfrågningsunderlag. Sådana funktioner som utöver funktionskraven faller inom ramen för entreprenörens åtagande benämns i uppsatsen som *utfyllnadskrav*.

Begreppet *utföra* är knepigt i entreprenadsammanhang eftersom det kan åsyfta såväl genomförandet av vissa arbeten som en beskrivning av en del av entreprenörens åtagande. När jag använder mig av termen *fysiskt arbetsutförande* åsyftas den del av entreprenörens åtagande som innebär yrkesarbetarnas arbete. Att entreprenören *utför* arbeten kan därigenom avse projektering beroende på situationen.

Med *projektering* avses enligt min uppfattning att ta fram tekniska lösningar, ritningar och beskrivningar som är färdiga för att överlämnas till yrkesarbetarna samt de föregående undersöknings- och utredningsarbetena som fordras för konstruktionernas lämplighet.⁵⁴

Eftersom ABT 06 är det primära föremålet för min undersökning kommer jag att, bortsett från termen *funktionsansvar*, ansluta mig till de begreppsbestämningar som avtalet inleds med.

1.7 Disposition

Uppsatsen inleds härfter med ett kort introducerande kapitel till totalentreprenadformen, totalentreprenörens arbetsmoment och strukturen i ABT 06.

I kapitel 3 diskuteras vad som menas med funktioner i ett entreprenadrättsligt sammanhang enligt ABT 06 och hur entreprenörens åtagande att uppnå sådana funktioner kan förklaras och förstås.

⁵⁴ Jrf liknande tolkning av Ingvarson och Utterström (2020), s. 31.

I kapitel 4 analyseras det specificerade funktionsansvaret närmare. I detta kapitel tolkas hur beställaren ska utforma föreskrifter om krav på funktioner för att de enligt ABT 06 ska ges rättslig verkan och hur entreprenörens åtagande påverkas därav.

I kapitel 5 behandlas det som i uppsatsen benämns som det ändamålsinriktade funktionsansvaret. I detta kapitel identifieras och tolkas relevanta bestämmelser som fyller ut de uttryckliga funktionskraven i förfrågningsunderlaget med utfyllnadskrav som är nödvändiga för att entreprenaden ska fungera för det ändamål vartill den är avsedd. I denna del diskuteras särskilt vad kravet på fackmässighet innebär för entreprenörens utredning av entreprenadens gällande funktioner.

I kapitel 6 lyfts två särskilda tolkningsfrågor som har uppkommit i samband med uppsatsens utveckling. Den ena frågan utreder om ABT 06 innehåller några särskilda krav på parternas kommunikation i jämförelse med AB 04 och hur den grundläggande regeln om att kontraktsarbetena framgår av kontraktshandlingarna utmanas genom sådana tillkommande arbeten som följer av beställarens redovisade planerade användning.

I kapitel 7 framförs några avslutande reflektioner av entreprenörens åtagande i en totalentreprenad mot bakgrund av sådant som framkommit i uppsatsen.

2 Allmänt om totalentreprenadformen

2.1 BKK:s allmänna bestämmelser

BKK är en förening bestående av medlemmar som företräder byggherrar, entreprenörer och konsulter.⁵⁵ Det är ett förhandlingsorgan för avtal avseende entreprenad- och konsultuppdrag. Standardavtalen utgör gemensamt framförhandlade allmänna avtalsvillkor, så kallade *agreed documents*.⁵⁶ Vid utformningen har olika partsintressen sammanvägts och avsikten har varit att uppnå en rimlig balans mellan berörda parter rättigheter och skyldigheter.⁵⁷ Ingvarsson och Utterström menar att förhandlingarna inneburit sådana svårigheter att avtalet i vissa delar resulterat i avsiktligt vaga och tvetydiga villkor.⁵⁸ Viktigt att notera är att standardavtal är en avtalshandling som parterna frivilligt ingår och avtalet äger därmed som utgångspunkt inte någon allmängiltig verkan utanför avtalsparternas rättsförhållande.

2.2 Utförandeentreprenad och totalentreprenad

De senaste reviderade allmänna bestämmelserna finns i två versioner – AB 04 för utförandeentreprenader och ABT 06 för totalentreprenader. I många avseenden är standardavtalen samstämmiga men det finns vissa grundläggande skillnader i parternas ansvarsfördelning som gör att BKK funnit det nödvändigt att upprätta separata avtal för entreprenadformerna.⁵⁹

Vid en utförandeentreprenad svarar beställaren för entreprenadens projektering och entreprenören för dess arbetsutförande.⁶⁰ Entreprenadprocessen får på så vis en naturlig uppdelning i två faser, där beställarens åligganden och ansvar är hänförliga till den inledande projekteringsfasen och entreprenörens till den avslutande utförandefasen. Inför anbudsförfarandet tar beställaren fram ett fullständigt förfrågningsunderlag där arbetsresultatet beskrivs genom tekniska lösningar, ritningar och beskrivningar. Entreprenörens åtagande går ut på att utföra arbetena i enlighet med beställarens handlingar vilket benämns som entreprenörens *utförandeansvar*.⁶¹

I en totalentreprenad svarar entreprenören i förhållande till beställaren för både projekteringen och det fysiska arbetsutförandet. Förfarandet vid en totalentreprenad inleds med att beställaren i förfrågningsunderlaget redogör för ett mer eller mindre preciserat åtagande. Utgångspunkten är att dessa föreskrifter ska vara utformade som krav på önskad funktion och inte utvisa

⁵⁵ Utterström (2022), s. 121.

⁵⁶ Samuelsson (2011), s. 22.

⁵⁷ ABT 06, s. 3.

⁵⁸ Ingvarsson och Utterström (2020), s. 42.

⁵⁹ Motiv AB 72 (1973), s. 22.

⁶⁰ Begreppsbestämningen av begreppet *utförandeentreprenad* i AB 04, s. 5.

⁶¹ Hedberg (2010), s. 13.

preciserade arbetsutförande genom tekniska lösningar. Anbudsgivarna preciserar därefter åtagandet genom en produktbestämning som ska svara för de erforderliga funktionerna hos entreprenaden.⁶² Entreprenören bär i en totalentreprenad utöver ett utförandeansvar också ett ansvar för att produkten av arbetena besitter de kontraktsevenliga funktionerna som följer av avtalet. Det är upp till entreprenören att välja material, metod och teknisk lösning. Entreprenören är enligt ABT 06 kap. 3 § 4 ensam behörig att leda entreprenaden.⁶³

Den avgörande skillnaden mellan entreprenadformerna är vem av parterna som ansvarar för entreprenadens projektering. I praktiken är det emellertid inte ovanligt att entreprenader har inslag av båda entreprenadformerna. Denna möjlighet är något som adresseras i förordet till AB 04.⁶⁴ Om beställaren i en totalentreprenad föreskriver ett visst utförande genom att tillhandahålla tekniska lösningar sker det i praktiken en förskjutning av ansvaret för den funktion som den tekniska lösningen resulterar i. En entreprenad som är utformad på det sättet kallas ibland för ”styrd totalentreprenad”. Motsatsen, det vill säga att beställaren överlåter en viss del av projekteringen till entreprenören i en utförandeentreprenad, kallas för ”insprängd totalentreprenad”.⁶⁵

En teknisk lösning utvisar utförandet av en del av entreprenaden utan att ange några motiv därför. Den kan framgå av ritningar, beskrivningar eller andra handlingar som visar på ett visst utförande eller ett val av konstruktion, vara eller material.⁶⁶ Ett funktionskrav är en föreskrift som innehåller krav på funktion för en viss del av entreprenaden, exempelvis för ett materialval eller en konstruktion.⁶⁷ Skillnaden mellan dessa föreskrifter exemplifierar ABT 06 med hur bredden på en garageöppning kan anges på olika sätt. En föreskrift som innehåller en uppgift som anger bredden på en garageöppning utgör en teknisk lösning. En föreskrift som anger att ett fordon med en viss bredd ska kunna passera genom garageöppningen är en föreskrift i form av ett krav på viss funktion.⁶⁸

I mål NJA 2009 s. 388 framhöll HD att ansvaret för funktion inte enkom kan bestämmas utifrån det standardavtal som parterna har infogat i avtalet. Vem som ska svara för funktionen kan först fastställas efter att parternas avtal behörigen tolkats.⁶⁹ Det är viktigt att ha med sig vid genomläsningen av denna uppsats att det inte är förekomsten av ABT 06 i parternas avtal som avgör om entreprenören bär ett ansvar för att uppnå erforderliga funktioner. Det beror

⁶² Samuelsson (2017), s. 3; Hedberg (2010), s. 12 f.

⁶³ Lindahl (1996), s. 45.

⁶⁴ Se AB 04, s. 3.

⁶⁵ Johansson (2008), s. 246 ff; Samuelsson (2022), s. 49.

⁶⁶ Begreppsbestämningen av begreppet *teknisk lösning* i ABT 06, s. 4.

⁶⁷ Johansson (2008), s. 89.

⁶⁸ Begreppsbestämningen av begreppet *teknisk lösning* i ABT 06, s. 4.

⁶⁹ NJA 2009 s. 388, s. 404 – 407.

på hur beställaren valt att utforma sitt förfrågningsunderlag och vad som framgår av parternas individuellt upprättade avtalsvillkor i övrigt.

2.3 Upphandlingsformer

Den organisatoriska uppbyggnaden av totalentreprenader kan se olika ut. I förordet till standardavtalen står det att avtalen är utformade som ”delade entreprenader” eller som ”generalentreprenader”. Dessa begrepp ingår i en från entreprenadformerna separat indelningsgrund. I en delad entreprenad står beställaren i direkt avtalsförhållande med flera anlitade så kallade sidoentreprenörer och bär det övergripande ansvaret för entreprenadens samordning. I en generalentreprenad har beställaren anlitat en generalentreprenör som utgör ett nav för avtalsförhållandena i entreprenaden. Denna generalentreprenör upphandlar i sin tur vidare arbetena med underentreprenörerna och bär ansvaret för entreprenadens samordning.⁷⁰ Viktigt att poängtera, med tanke på att det finns en viss förvirring kring begreppen, är att upphandlingsformerna inte ska tolkas som en anvisning till om det är en utförandeentreprenad eller totalentreprenad.⁷¹

En entreprenörs åtagande kan således bestå i att utföra en begränsad del av ett större byggprojekt men det kan också omfatta en fullt färdig och driftsatt industrianläggning. Förutsättningarna för åtagandet varierar därför i hög grad och avtalens utformning och innehåll likaså.

2.4 Totalentreprenörens kontraktsarbete

Det grundläggande villkoret för bestämmandet av omfattningen av entreprenörens åtagande framgår av portalbestämmelsen i ABT 06 kap. 1 § 1 st. 1 enligt vilken det följer att omfattningen av kontraktsarbetena bestäms av kontraktshandlingarna.⁷² Begreppet ”kontraktsarbete” definieras i standardavtalet som arbete som enligt kontraktshandlingarna ingår i entreprenörens åtagande.⁷³ Med ”kontraktshandlingar” menas kontraktet jämte handlingar som är fogade till detta eller som i någon av dessa är angivna som gällande för kontraktsarbetena.⁷⁴

Enligt ABT 06 kap. 1 § 2 ska kontraktshandlingarna komplettera varandra om inte omständigheterna föranleder annat. Av kommentarstexten till nämnda bestämmelse följer att bestämmelsen är ett uttryck för principen att ett visst krav eller åtagande enbart behöver redovisas på ett ställe i kontraktshandlingarna. Det gäller under förutsättning att handlingarna är lämpligt och konsekvent samordnade eller att entreprenören i anbudsskedet i varje fall inte ska behöva missta sig på vilka arbeten som ska ingå i åtagandet.

⁷⁰ Johansson (2008), s. 233 ff.

⁷¹ NJA 2009 s. 388.

⁷² Se ABT 06 kap. 1 § 1.

⁷³ Begreppsbestämningar till begreppet *kontraktarbete* i ABT 06 s. 5.

⁷⁴ Begreppsbestämningar till begreppet *kontraktshandlingar* i ABT 06 s. 5.

Vidare framgår att vad som ska bedömas vara en lämplig och konsekvent samordning i det enskilda fallet beror bland annat på omfattningen av vardera partens projektering och på sättet för upphandlingen.⁷⁵ Entreprenören har därmed en skyldighet att läsa handlingarna tillsammans för att avgöra vad som ingår i åtagandets omfattning.

Anbudsgivarnas inledande uppgift är att noggrant studera förfrågningsunderlaget för att kunna sluta sig till de krav som den arbetsresultatet ska svara för. Hur de erforderliga funktionerna ska uppnås är upp till entreprenören. Det betyder att samma förfrågningsunderlag sannolikt skulle resultera i gestaltningsmässigt olika objekt beroende på vilken entreprenören som tilldelas uppdraget. Totalentreprenadformen kan därigenom uppfattas som en friare entreprenadform där åtagandet är mer formbart.

2.5 Strukturen i ABT 06

Bestämmelserna i ABT 06 är fördelade på tio kapitel. Det inledande kapitlet innehåller regler om hur omfattningen av totalentreprenörens åtagande ska bestämmas mot bakgrund av vad som framgår av beställarens lämnade uppgifter och vilka allmänna krav som ställs på entreprenörens uppdrag. Här återfinns interna tolkningsregler om kontraktshandlingars företräde och den övergripande ansvarsfördelningen mellan parterna. Uppsatsens fokus är i stor del på uttolkningen av dessa bestämmelser.

Om kapitel ett kan förklaras utgöra *vad* entreprenören förväntas göra innehåller kapitel två reglerna för *hur* entreprenören ska utföra dessa arbeten. Den grundläggande regeln är att entreprenören ska utföra sitt åtagande fackmässigt. Här regleras även parternas mellanhavanden i övrigt före och under entreprenadtiden i aspekter av respektive parts underrättelseskyldighet och beställarens ändringsbefogenhet av åtagandet.

Efterföljande kapitel berör entreprenadens organisation, tider, ansvar och avhjälpande, ekonomi, besiktning, hävning samt tvistelösning. Dessa kapitel kommer inte att behandlas närmare i denna uppsats.

⁷⁵ ABT 06 kap. 1 § 2 med tillhörande kommentarstext.

3 Funktionsbegreppen i ABT 06

3.1 Inledning

Som förklarats i avsnitt 2.2 ovan är en avgörande skillnad mellan en utförandeentreprenad enligt AB 04 och en totalentreprenad enligt ABT 06 att entreprenören enligt ABT 06 bär ett ansvar för objektets funktion. Centralt för att förstå innebörden av entreprenörens åtagande i en totalentreprenad enligt ABT 06 är att klarlägga innebörden av detta ansvar. För att kunna göra det måste också klargöras vad som avses med funktion i standardavtalet. I det här kapitlet avser jag att redogöra för innebörden av avtalets och uppsatsens funktionsbegrepp.

3.2 Begreppet *funktion*

Inledningsvis vill jag adressera några tankar kring begreppet *funktion* och hur det ska tolkas i ett entreprenadrättsligt sammanhang.

Den vardagliga betydelsen av begreppet funktion är brett. Lindahl sträcker sig till och med så långt att han menar att det är få ord som har en sådan vidsträckt tillämpning som begreppet funktion.⁷⁶ Ordet funktion kan lättast förstås med ett exempel. Om min bil plötsligt går sönder och jag blir tvungen att bärga in den till närmaste bilmekaniker är min förväntan på den tjänst jag köper att jag ska återfå en bil som fungerar. Funktionen, bilens körduglighet, ska genom reparationen återställas. Hur mekanikern går tillväga för att uppnå det kontraktsevenliga resultatet spelar mindre roll. Syftet med tjänsten är att den ska uppfylla en preciserad funktion.

Liknande tankegångar kan föras vid entreprenadprojekt. Likt bilmekanikerns åtagande är entreprenörens åtagande att uppfylla de krav på funktioner som har ställts på entreprenadobjektet. I jämförelse med funktionen hos bilen är emellertid funktionerna hos en byggnad eller anläggning svårare att ringa in. Vilka funktioner som är nödvändiga beror på vad för typ av verksamhet som är tänkt att bedrivas i byggnaden eller vad anläggningen är avsedd att användas för. Funktionerna som fordras för ett sjukhus med en akutmottagning är rimligtvis inte desamma för som ett lägenhetshus. Det kan bäst förstås genom att fundera på vad det är för egenskaper i lägenhetshusets konstruktion som gör att den inte är lämplig för att fungera för en sjukhusverksamhet. Den bristande funktionen kan tänkas bero på storleken på hissarna eller hur rummen i huset är dimensionerade.

I syfte att skapa klarhet i de allmänna villkoren stadgar ABT 06 en självständig definition av begreppet. I den utsträckning som de allmänna

⁷⁶ Lindahl, s. 40.

villkoren behandlar begreppet funktion bör bestämmelserna, enligt min uppfattning, tolkas i enlighet med denna definition. Med *funktion* avses:

”sådan användbarhet eller sådan för användbarhet nödvändig egenskap, som normalt konstateras genom mätning, provning eller nyttjande”.⁷⁷

Begreppsbestämningen kan bäst förstås med ett exempel. Ett vanligt krav på funktion kan vara att det ska vara en normal rumstemperatur runt 18 grader i det hus som avses att uppföras. Temperatur är egenskap som konstateras genom mätning. Vad som är den åsyftade användbarheten kopplat till temperaturen är upp för tolkning. Det kan tänkas vara att det ska vara behagligt att vistas inomhus eller att en viss temperatur är nödvändig för att det i rummet ska lagras ett visst föremål, såsom vinflaskor. Vilken användbarhet som avses är emellertid inte alltid nödvändig att utreda närmare. Entreprenören kan nöja sig med att se till att temperaturen uppnås.

Ordet användbarhet tillmäts i definitionen av begreppet en central betydelse. Innebörden av ordet är emellertid inte så enkelt att fastslå. Enligt en allmänspråklig förståelse kan det, enligt min uppfattning, vara synonymt med orden brukbarhet eller tillämpbarhet. Genom definitionens förklaring att uppfyllelsen av användbarheten och sådana egenskaper som är nödvändiga för användbarheten konstateras genom mätmetoder och inte med blotta ögat ger mig intrycket av att definitionen omfattar sådant som möjligtvis kan sägas vara dynamiska företeelser. Att en träplanka ska målas grön kan ses som en statisk egenskap i jämförelse med exempelvis träplankans värmeisoleringsförmåga. Jag är emellertid inte säker på att omfattningen av vad som ska betraktas som funktioner hade förändrats om det tillät egenskaper som inte är nödvändiga för någon användbarhet. Funktionen kan enligt mig uppfattas ligga i att egenskapen förutsätter en mätmetod för dess konstaterande.

I delar av den entreprenadrättsliga doktrinen uppfattas ordvalet ”användbarhet” som direkt olyckligt i sammanhanget. Johansson förklarar sin syn på problematiken på så sätt att ”användbarheten beskrivs i förfrågningsunderlaget i form av egenskaper vilka tillsammans utmynnar i viss användbarhet”.⁷⁸ Han menar vidare att det inte ska höra till entreprenörens åtagande att gissa sig fram till vad beställaren har tänkt om användbarheten.⁷⁹ Johansson syftar här till de föreskrivna funktionskraven. Om jag förstår Johansson rätt, ligger det grundläggande problemet i att det är oklart vad användbarheten för hela eller delar av entreprenader är. De funktionskrav som beställaren lämnar i förfrågningsunderlaget bidrar till att skapa en bild av den färdiga entreprenadens användbarhet. Om den

⁷⁷ Begreppsbestämningen för begreppet *funktion* i ABT 06, s. 4.

⁷⁸ Johansson (2008), s. 90.

⁷⁹ Johansson (2008), s. 90.

övergripande användbarheten ska beskrivas genom krav på användbarhet är risken för förvirring uppenbar.

Jag delar i grunden Johanssons och Lindahls inställning att det är genom egenskaper som användbarheten kan förstås och konstateras.⁸⁰ Det är mer logiskt att ställa krav på temperatur än den åsyftade användbarheten för vilken en viss temperatur är nödvändig. Det skulle kunna hävdas att de för användbarheten nödvändiga egenskaper tillsammans utmynnar i vad som kan uppfattas som användbarheten för en viss del. Användbarheten i sig är abstrakt och kan svårligen konstateras. Det i själva verket är dess nödvändiga egenskaper som är möjliga att mäta.

På grund av vagheten kring ordet användbarhet menar jag att det som är mest avgörande för vad som ska anses vara en funktion i ABT 06 mening är att egenskapen eller en viss prestanda av något slag konstateras genom någon av de nämnda mätmetoderna.

Begreppsbestämningen kan emellertid tolkas som att det inte föreligger något absolut krav på att funktionen ska vara möjlig att konstatera genom någon av de uppräknade mätmetoderna. Där stadgas att sådan användbarhet eller egenskap som *normalt* konstateras genom mätning, provning eller nyttjande avses. Vad ordet *normalt* ska ges för rättslig betydelse är oklart. En möjlig tolkning är att även om det av någon anledning inte skulle vara möjligt att konstatera den angivna egenskapen finns det inga hinder mot att funktionen ska gälla för entreprenörens åtagande under förutsättning att det är uttryckt på ett sådant sätt att arbetsutförandet i färdigt skick *normalt* går att konstatera genom någon av mätmetoderna. En annan tolkning är att det också inkluderar sådana funktioner som förvisso inte går att konstatera genom någon av de nämnda mätmetoderna men som är möjlig att konstatera på annat sätt. Vad tillägget av ordet *normalt* är oklart. Det viktiga torde i slutändan vara att uppfyllelsen av funktionen är möjlig att konstatera på ett objektivet sätt.⁸¹

3.3 Termen *funktionsansvar* i ABT 06

Som tidigare redogjort för är termen tvetydigt i den bemärkelsen att det är två olika begrepp som går under samma terminologi. Här nedan följer en närmare utredning av *det specificerade funktionsansvaret* och *det ändamålsinriktade funktionsansvaret*.

Det specificerade funktionsansvaret omfattar enligt definitionen ett ansvar för att avtalad funktion uppnås.⁸² Med ”avtalad funktion” är min uppfattning att sådana funktioner som parterna uttryckligen avtalat om ska ingå i entreprenörens åtagande. Antingen genom beställarens specifikt föreskrivna

⁸⁰ Johansson (2008), s. 90; Lindahl (1996), s. 42.

⁸¹ För vidare diskussion om funktionskravs utformning se avsnitt 4.2.

⁸² Begreppsbestämningen för begreppet *funktionsansvar* i ABT 06 s. 3.

funktionskrav eller att parterna på annat sätt avtalat därom, i enlighet med ABT 06 kap. 1 § 1 st. 2.

Om det specificerade funktionsansvaret skulle utgöra gränserna för entreprenörens åtagande vore risken påtaglig att arbetsresultatet blir funktionsmässigt ofullständigt för delar som beställaren inte lyckats föreskriva funktionskrav för. Om inte parterna uttryckligen har avtalat om att ett bostadshus ska ha normal rumstemperatur eller över huvud taget ha fönster, vore det då i strid mot avtalet att låta bli?

Det ändamålsinriktade funktionsansvaret kan ses som ett komplement till det specificerade funktionsansvaret och för att påminnas om dessa innebär återges vad som sägs i kommentarstexten till ABT 06 kap. 1 § 1.

”Eftersom entreprenören vid totalentreprenad svarar för hela eller en väsentlig del av produktbestämningen måste beställaren kunna räkna med att entreprenörens arbete utmynnar i en produkt som fungerar för det ändamål vartill den är avsedd. Detta utgör en grundläggande princip för totalentreprenaden, nämligen den om entreprenörens funktionsansvar.”⁸³

Det ändamålsinriktade funktionsansvaret avser ett ansvar för entreprenören att framställa en produkt som fungerar för det ändamål vartill den är avsedd. Detta får ses som en direkt kommentar till vad som sägs i bestämmelsen i ABT 06 kap. 1 § 1 st. 3. Där framgår följande.

”Om kontraktshandlingarna inte utvisar krav eller utfästelser, skall arbetena utföras så att de motsvarar vad som kan fordras med hänsyn till den planerade användning som beställaren redovisat för entreprenören.”⁸⁴

I den mån entreprenadens användbarhet inte framgår av kontraktshandlingarna ska entreprenören också beakta vad som framkommit i parternas mellanhavanden i övrigt. Det kan ses som en utvidgning av utgångspunkten att kontraktarbetena framgår av kontraktshandlingarna.⁸⁵

En viktig anmärkning är att såsom det ändamålsinriktade funktionsansvaret är formulerat tar det inte ställning till om beställaren faktiskt har redovisat för den planerade användning, som är en förutsättning för bestämmelsen i ABT 06 kap. 1 § 1 st. 3. Det ändamålsinriktade funktionsansvaret förklaras vara den grundläggande principen för totalentreprenadformen, vilket bör vara tillämpligt oavsett om beställaren redovisat den planerade användningen för entreprenören i kontraktshandlingarna eller därutöver eller inte. Vilka

⁸³ ABT 06 kap. 1 § 1 st. 3.

⁸⁴ Hur nämnda bestämmelse närmare kan uttolkas kommer att aktualiseras i kapitel 5.

⁸⁵ ABT 06 kap. 1 § 1; se mer härom i avsnitt 6.2.

bedömningar som entreprenören bör sluta sig till om någon användbarhet inte är redovisad kommer att behandlas närmare i kapitel 5 och 6.

För att illustrera vad det ändamålsinriktade funktionsansvaret kan innebära vill jag återknyta till det inledande exemplet om kommunens simhall. I exemplet har totalentreprenören åtagit sig att leverera en fullständig simhall som enligt beställarens uppgifter ska fungera för att bedriva sedvanlig verksamhet för simhallar. Även om det inte finns några uttryckliga föreskrifter om funktionskrav för viss del ska simhallen utformas med hänsyn till vad som kan förväntas av den planerade användningen. Det kan tänkas innebära att entreprenören ska anpassa golvet runt bassängerna för att ha god vattenavrinningsförmåga eller att det ska finnas en bassäng som är 25 meter lång. Detta är egenskaper som kan ses som nödvändiga för användbarheten. En sådan funktion kan ses som ett utfyllnadskrav som fyller ut beställarens förfrågningsunderlag med sådant som är nödvändigt för entreprenadens ändamål. Utfyllnadskravet ligger utanför det specificerade funktionsansvaret men fortfarande inom entreprenörens åtagande.⁸⁶

Det ändamålsinriktade funktionsansvaret kan innebära ett komplicerat åtagande för entreprenören att identifiera dessa utfyllnadskrav, men det kan också ligga mycket nära det specificerade funktionsansvaret. Så är fallet om förfrågningsunderlaget är uttömmande eller nästintill uttömmande av beställarens föreskrivna funktionskrav. Det ändamål vartill entreprenaden är avsedd blir då om inget annat anges klarlagt genom de omfattande funktionskraven. Ju mer detaljerade och uttömmande förfrågningsunderlag som beställaren tillhandahåller desto klarare bild får entreprenören om det ändamål som entreprenaden är avsedd till.

Är situationen emellertid sådan som i det inledande exemplet med simhallen blir omfattningen av utfyllnadskraven större. Då ska entreprenören mot bakgrund av den planerade användningen bedöma vilka funktioner som ingår inom ramen för dennes åtagande. Vid sådana bedömningsfrågor skapas tolkningsmöjligheter. Riktigt magra förfrågningsunderlag riskerar att orsaka en svår konkurrenssituation med anbud som är svåra att jämföra eftersom de baseras på olika uppfattningar av nödvändiga utfyllnadskrav.

Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv bör det anses vara viktigt att juridiken för entreprenadprojekt premierar att entreprenader ska resultera i funktionsdugliga byggnader och anläggningar. Det ändamålsinriktade funktionsansvaret strävar efter att säkerställa att så blir fallet. Utan denna del av entreprenörens åtagande hade totalentreprenadformen varit ett mycket riskabelt alternativ för beställaren och ställt höga krav på att formulera heltäckande förfrågningsunderlag.

⁸⁶ Johansson (2008), s. 97.

3.4 En tvetydig term

Det är anmärkningsvärt att en återkommande fråga för domstolarna att pröva än i dag är vad som menas med att totalentreprenören har ett ansvar för objektets funktion.⁸⁷ Detta till trots att totalentreprenadformen har använts flitigt och har en lång historia.⁸⁸ Jag vill påstå att en starkt bidragande orsak till att termen är svår att begripa är att ABT 06, som redogjorts för ovan, ger två begrepp för vilka det gäller samma term. Nu rådande olika uppfattningar av innebörd av ansvaret uppenbarade sig i ett nyligen avgjort tingsrättsavgörande som avgjordes den 28 december 2022.⁸⁹

I Falu tingsrätts dom 28-12-2022 i mål nr T 3740–20 tvistade en beställare och en totalentreprenör om huruvida ett visst arbete skulle anses ingå i entreprenörens åtagande eller inte. Jag avser inte att gå in djupare i omständigheterna i målet än att övergripligt redogöra för hur parterna argumenterar om innebörden av entreprenörens funktionsansvar.

Beställaren, i det här fallet Trafikverket, menade att entreprenörens förpliktelse enligt ABT 06 innebar i grunden ett helhetsansvar för att leverera en funktionsduglig entreprenad som ska möta beställarens funktionskrav och fungera för det ändamål vartill den är avsedd. Eftersom den överlämnade anläggningen hade sådana brister att den inte fungerade för ändamålet, förelåg ett fel i entreprenadens funktion.⁹⁰

Entreprenören menade å andra sidan att dennes förpliktelse går ut på att åstadkomma en entreprenad som svarar mot de funktioner som beställaren uttryckligen föreskrivit krav på. Entreprenörens åtagande är att utföra det som framgår av förfrågningsunderlaget och kan därför inte likställas med ett helhetsansvar. En annan ordning skulle i förlängningen resultera i anbud som inte är jämförbara.⁹¹

Entreprenören kan förstås syfta till det som jag benämner som det specificerade funktionsansvaret och beställaren till såväl det specificerade funktionsansvaret som det ändamålsinriktade funktionsansvaret. Det som jag framhåller i denna uppsats som något av en inneboende otydlighet i ABT 06 kring termen ”funktionsansvar” kan, mot bakgrund av parternas talan, förstås orsaka problem i praktiken. Det som den här uppsatsen till dels kretsar kring är att visa att det finns ett funktionsansvar som avser att uppnå de föreskrivna funktionerna och ett som går ut på att genom utfyllnadskrav åstadkomma en entreprenad som fungerar för det ändamål vartill den är avsedd.

⁸⁷ Se bl.a. NJA 2009 s. 388 och Falu tingsrätts dom 28-12-2022 i mål nr T 3740–20.

⁸⁸ Motiv AB 74, s. 22.

⁸⁹ Falu tingsrätts dom 28-12-2022 i mål nr T 3740–20.

⁹⁰ Falu tingsrätts dom 28-12-2022 i mål nr T 3740–20, s. 8.

⁹¹ Falu tingsrätts dom 28-12-2022 i mål nr T 3740–20, s. 6 f.

Min förståelse av ABT 06 är att entreprenörens åtagande kan förklaras genom att det specificerade funktionsansvaret och det ändamålsinriktade funktionsansvaret kompletterar varandra och gäller samtidigt. De utgör gemensamt ramen för entreprenörens funktionsåtagande. För arbeten som faller utanför åtagandet har entreprenören rätt till särskild tilläggsersättning enligt reglerna om ÄTA-arbeten i ABT 06 kap. 2 §§ 3 - 8.

Värt att notera är att det specificerade funktionsansvaret och det ändamålsinriktade funktionsansvaret förklaras i begreppsbestämningar och i en kommentarstext. I förordet till ABT 06 står skrivet att begreppsbestämningarna och kommentarstexterna endast ska vara vägledande vid tillämpningen och tolkningen av bestämmelserna.⁹² I den mån det finns en motstridighet mellan dessa förklaringar och vad som framgår avseende entreprenörens åtagande att uppfylla funktioner enligt bestämmelserna för äger bestämmelsernas innehåll företräde. Min inställning är emellertid att de två funktionsansvar ska ses som förklaringar till det som framgår i bestämmelserna, varför någon motstridighet inte bör finnas.

⁹² ABT 06, s. 3.

4 Föreskrivna funktionskrav

4.1 Inledning

Det specificerade funktionsansvaret omfattar ett ansvar för entreprenören att utforma entreprenaden så att den uppnår de föreskrivna funktionskraven. Dessa funktionskrav kan betraktas som entreprenadens grundstomme varifrån entreprenörens uppdrag utgår ifrån. De utgör ett konkret underlag på vad som ska åstadkommas och ligger till grund för entreprenörens uppfattning av beställarens önskade arbetsresultat.⁹³

Funktionskraven är uttryckliga avtalsvillkor mellan parterna. Den sista meningen i kommentarstexten till ABT 06 kap. 1 § 1 fastställer att om entreprenörens beskrivningar eller ritningar innehåller ofullständigheter innebär det i sig inte någon begränsning av dennes åtagande. Det kan tolkas som en hänvisning till ABT 06 kap. 1 § 3 st. 2 där det framgår att beställarens funktionskrav i förfrågningsunderlaget som utgångspunkt äger företräde vid motstridighet mellan entreprenörens val av tekniska lösningar och föreskrivet funktionskrav, såtillvida inte avvikelser tydligt anges. Det kan förstås som ett uttryck för att entreprenörens primära uppgift är att uppfylla beställarens funktionskrav.

Detta avsnitt avser att utreda funktionskraven närmare. Det inbegriper en diskussion om hur beställaren ska föreskriva specificerade funktionskrav och vilka krav som ställs på entreprenören för att uppfylla dem. Jag avser att adressera och utreda tolkningsproblemen löpande när de kommer.

4.2 Direkta föreskrifter om krav på funktion

ABT 06 kap. 1 § 1 är den bestämmelse som kan ses utgöra standardavtalets ryggrad avseende omfattningen av entreprenörens åtagande. I bestämmelsens andra stycke framgår det att ”beställarens krav redovisas i form av föreskrift om funktion”.⁹⁴

Ett funktionskrav kan sägas bestå av tre komponenter: (1) den egenskap som kravet avser, (2) kvantifieringen (den önskade nivån) av denna egenskap och (3) den del i entreprenaden som egenskapen avser.⁹⁵ Den tredje komponenten kommer inte att beröras närmare i detta avsnitt. Det kan konstateras att funktionskravet bör ange en avgränsad del av entreprenaden för vilken funktionskravet omfattar. Problem i denna del kan härledas till den kommande diskussionen om funktionskravs detaljeringsgrad.

⁹³ Johansson (2008), s. 89 ff.

⁹⁴ ABT 06 kap. 1 § 1 st. 2.

⁹⁵ För en närmare analys av komponeringen av funktionskrav se Cronberg (1977), s. 38 ff.

Eftersom begreppet funktion har definierats i ABT 06 uppfattar jag att utgångspunkten i ABT 06 är att beställaren ska föreskriva sina funktionskrav i enlighet med definitionen. Föreskrifterna ska därmed avse ”sådan användbarhet eller sådan för användbarhet nödvändig egenskap som normalt konstateras genom mätning, provning eller nyttjande”.⁹⁶

Vidare följer det av anmärkningstexten till begreppsbestämningen att funktioner, liksom den slutsats jag kom till i avsnitt 3.2, normalt beskrivs med angivande av relevanta egenskaper.⁹⁷ Av de angivna egenskaperna ska det enligt förordet till ABT 06 tydligt framgå den användbarhet som den beskrivna egenskapen ska sluta sig till.⁹⁸

I kommentarstexten till begreppsbestämningen av begreppet funktion anges några exempel på funktioner som avtalsförfattarna anser vara relevanta att i entreprenadsammanhang utforma specificerade föreskrifter om. Där nämns trafikmängd, belysningsstyrka, luftflöde, temperatur, kapacitet, reningseffekt, ljud- och värmeisolering, ljusreflexion och energiförbrukning.⁹⁹ Ett par av de funktioner som nämns i uppräkningslistan är sådana som avser den specifika funktionen hos ett visst material eller teknisk lösning, medan andra åsyftar en mer övergripande funktion hos den färdigställda entreprenaden.

Olika typer av funktionskrav kan exemplifieras med två av beställarens krav i Uddevalla tingsrätts dom 22-10-2021 i mål nr. T 1805–18. Entreprenaden i målet avsåg uppförande av en ångbåtsbrygga för vilken beställaren föreskrev att bryggan skulle klara av horisontalkrafter uppgående till 15 kN per meter brygga.¹⁰⁰ För att uppnå kravet behöver entreprenören noggrant ta fram material och flertalet tekniska lösningar som gemensamt utmynnar i en produkt som svarar för funktionen. Funktionen som beskrevs kan konstateras genom mätning eller nyttjande. Beställaren föreskrev också ett krav på att entreprenaden ska ha en hållbarhetstid om minst 50 år.¹⁰¹ Det är ett väldigt allmänt hållet funktionskrav som möjligtvis kan konstateras genom entreprenadens nyttjande.¹⁰² Oklarheten ligger i vilken hållbarhet det är som åsyftas och vilka omständigheter som avgör om hållbarheten är uppnådd eller inte.

Detaljeringsgraden av ett föreskrivet funktionskrav påverkar entreprenörens åtagande. Önskar beställaren att det ska vara en viss rumstemperatur i ett rum

⁹⁶ ABT 06 s. 4.

⁹⁷ Se anmärkningen till begreppsbestämningen för begreppet funktion, ABT 06 s. 4.

⁹⁸ ABT 06, s. 3.

⁹⁹ ABT 06, s. 4.

¹⁰⁰ Uddevalla tingsrätts dom 22-10-2021 i mål nr. T1805-18, s. 2.

¹⁰¹ Uddevalla tingsrätts dom 22-10-2021 i mål nr. T1805-18, s. 2.

¹⁰² Avseende detta funktionskrav kan sägas att under förutsättning att inget annat har avtalats är garantitiden för fel i funktion fem år, enligt ABT 06 kap. 4 § 7 och ABT 06 kap. 5 § 5. Beställaren torde som utgångspunkt av den anledningen inte kunna utkräva avhjälpandeansvar därefter.

kan denna föreskriva ett allmänt krav därom, såsom krav på mellan 18–21 grader. Beställaren kan också välja att kontrollera hur den nämnda funktionen ska uppnås genom att föreskriva specificerade funktionskrav på hur väggarna i huset ska isoleras. Isolerförmågan i byggmaterialet kan konstateras genom sådana för isoleringsförmågan nödvändiga egenskaper, såsom materialets värmekonduktivitet som kallas för lambdavärdet och dess värmemotstånd som betecknas med R.⁷⁹ Detta visar på att funktioner ibland kan brytas ned till andra, mer specifika, funktioner.

Allmänt hållna krav ger entreprenören större frihet att utforma entreprenaden efter eget tycke, så länge kraven uppnås. Risken är emellertid att kravuppfyllelsen blir mer oklar för svepande krav på övergripande funktioner hos entreprenadobjektet. Alltför detaljerade funktionskrav kan resultera i att entreprenören måste sluta sig till ett specifikt utförande. Det bidrar till en ökad förutsägbarhet för projektet och dess kravuppfyllelse men kan liknas vid förutsättningarna för utförandentreprenader.¹⁰³ En beställare med förmågan att kunna specificera funktionerna när denne så vill, har genom totalentreprenadformen ett effektivt verktyg för att undslippa ansvar för tekniska lösningar och materialvals lämplighet och samtidigt möjligheten att föra entreprenaden i den riktning som denne önskar.

Min uppfattning är att det är möjligheten att kontrollera föreskriftens kontraktsevenlighet genom en objektiv mätmetod som ska vara avgörande för vad som bör betraktas som ett funktionskrav enligt standardavtalets mening. I litteraturen är en vanlig förklaring till utformningen av funktionskraven att de ska vara objektivt formulerade och uppfyllelsen därav ska vara möjlig att objektivt konstatera.¹⁰⁴ En sådan tolkning anser jag är förenlig med begreppsbestämningen. I en rapport på uppdrag av Trafikverket menar Bröchner och Silwerbrand på samma sätt att begreppet funktionskrav bör reserveras till egenskaper som förutsätter en objektiv mätmetod.¹⁰⁵

Viktigt att ha i åtanke är att avtalsfriheten ger parterna fritt får avtala om gällande villkor. Krav på egenskaper som inte faller inom ABT 06 definition av begreppet funktion är alltjämt ett gällande villkor mellan parterna som entreprenören är förpliktad till att beakta. Att inte kunna konstatera uppfyllelsen av ett funktionskrav på objektiva grunder är dock mindre lämpligt som avtalsvillkor. Eftersom det specificerade funktionsansvaret är en ansvarsförpliktelse innebär det att entreprenören bär ett felansvar för de kontraktsevenliga funktionskraven.¹⁰⁶ Möjligheten att konstatera villkorets uppfyllelse är en förutsättning för att också kunna konstatera att uppfyllelsen inte har kommit till stånd. Förutsättningen för att kraven ska vara möjliga att

¹⁰³ För vidare diskussion härom se Cronberg (1977), s. 3 ff. samt Bröchner och Silwerbrand (2017), s. 14 ff.

¹⁰⁴ Se bl.a. Ossmer och Wollén (2007), s. 25; Hedberg (2010), s. 190.

¹⁰⁵ Bröchner och Silwerbrand (2017), s. 48 f.

¹⁰⁶ Kommentartexten till ABT 06 kap. 5 § 5.

objektivt konstatera är motiverat också av den anledningen. Mot bakgrund av systematiken i ABT 06 är denna tolkning den mest övertygande.

Däremot kan vaga eller ofullständiga krav möjligtvis ha en inverkan på entreprenörens åtagande enligt ABT 06 på annat sätt. Låt säga att beställaren föreskriver att väggarna i simhallen ska vara ”fina att se på”. Även om det kravet faller utanför begreppsbestämningen av begreppet funktion kan utfästelsen tänkas ligga till grund för bedömningen av det ändamål vartill entreprenaden är tänkt att fungera. På så skulle sådana krav kunna ha betydelse för det ändamålsinriktade funktionsansvaret.

Vidare ska funktionskravet innehålla en kvantifiering av den egenskap som avses (2).

I förordet till ABT 06 framgår det att uttryck som ”tillfredsställande”, ”ändamålsenlig” och ”lämplig” inte bör användas som funktionsbeskrivande, eftersom de är alltför oprecisa.¹⁰⁷ Bedömningen av om en belysningsstyrka eller en energiförbrukning är ”tillfredsställande” eller ”lämplig” ger upphov till svåra tolkningsfrågor som inte är önskvärda utifrån systematiken i ABT 06. Det är inte givet vilken prestanda som besiktningsmannen ska sluta sig till vid bedömningen av kravuppfyllelsen om det är beskrivet med exempelvis lämplighet.¹⁰⁸ Uttalandet i förordet utesluter emellertid inte att sådana funktionskrav som beskrivs med oprecisa termer inte har några rättsverkningar i avtalet. Det fastslår blott att sådana beskrivningar lämpligen inte bör användas.

I Stockholm tingsrätts dom 03-05-2019 i mål nr T 5265–18 formulerade beställaren funktionskrav avseende luftflödet i samband med ett ventilationsarbete i en butik på två olika sätt. I en del av kontraktshandlingarna föreskrevs ett preciserat krav på att lufttillflöde skulle uppnå 600 l/s. Funktionskravet anger en egenskap för användbarheten som fysikaliskt kan konstateras med en enkel mätmetod och utgör därmed en kontraktsenlig fordring. Kvantifieringen av egenskapen är konkret. Vidare framgick det av en annan kontraktshandling en föreskrift om funktionskrav rörande samma del av entreprenaden där beställaren formulerat krav om att lufttillflöde ska generera ”fullgod luft” och att de nya ventilationskanalerna ska vara måttbeställda för ”maximalt luftflöde”.¹⁰⁹ Tingsrätten behandlade inte frågan om hur ett sådant oprecist formulerat funktionskrav ska förstås närmare. I målet hade parterna inte infogat ABT 06 i avtalet, men om så vore fallet, vilket ansvar skulle entreprenören ha för uppfyllandet av kravet i fråga?

¹⁰⁷ ABT 06 s. 3.

¹⁰⁸ Besiktningsinstitutet följer av ABT 06 kap. 7. Det är besiktningsmannen som bedömer om fel i entreprenaden föreligger vid slutbesiktningen.

¹⁰⁹ Stockholm tingsrätts dom 03-05-2019 i mål nr T 5265–18, s. 24.

Utöver vad förordet stadgar om oprecisa funktionsbeskrivningar framgår det av kommentarstexten till ABT 06 kap. 1 § 1 att beställaren *måste tydligt ange* vilka krav på funktionen som ställs på entreprenören. Under förutsättning att ”fullgod luft” inte ska ses som en hänvisning till en preciserad standard inom branschen är kravet inte tillräckligt precist för att uppfyllandet därav ska kunna fastställas definitivt.

Om kvantifieringen av en funktion är oklar eller ofullständig är min uppfattning att entreprenören, i enlighet med ABT 06 kap. 2 § 1, får göra ett fackmässigt antagande om vad som kan sägas vara ”fullgod luft” för en butikslokal. Om inte en norm är specificerad bör entreprenören kunna förlita sig på en sådan norm som denne finner är vedertagen i branschen. Kravuppfyllelsen för sådana ofullständiga funktionskrav kan därmed möjligtvis sägas utgå från vad som är fackmässigt i det enskilda fallet. En sådant osäkert utfall bör inte vara önskvärt ur beställarens synvinkel. Kvantifieringen av funktionskraven är därför av stor betydelse.

4.3 Hänvisning till referensobjekt eller standardangivelse

Beställaren kan också enligt ABT 06 kap. 1 § 1 st. 2 men. 2 redovisa sina krav genom återopande av ett referensobjekt eller annat som utvisar en önskad funktion, standard eller kvalitet. Referensobjekt definieras i begreppsbestämningen som en ”byggnad, anläggning eller installation som helt eller i bestämt avseende återopas som förebild för det avsedda objektet”. En viktig anmärkning är att beställaren bör vara tydlig med att det utpekade objektet ska agera förebild och inte uppfattas som en utfästelse om ett bestämt arbetsutförande som i så fall skulle utgöra kontraktsenliga fordringar.¹¹⁰

I det inledande exemplet med simhallen framförde kommunen en hänvisning till en närliggande befintlig simhall för att agera förebild för hur beställaren önskar att simhallens exteriör ska utformas. Låt oss anta att den utpekade simhallen var beklätt med ljust trä och gav ett naturnära intryck. För att ett framställande av krav på detta sätt ska ge avsedd verkan bör det utformas på ett sådant sätt att det står klart för bägge parter i vilket avseende som referensobjektet ska tjäna som förebild. Är det de ljusa träpanelerna eller det naturnära intrycket som beställaren önskar? Det behöver nödvändigtvis inte vara detsamma. När ett avtalsvillkor innehåller flera möjliga tolkningsmöjligheter är det inte nödvändigt att det blir som beställaren tänkt. Det är likt ovan resonemang om direkta föreskrifter om viss funktion nödvändigt att beställaren specificerar vilken funktion som avses.

Estetiska krav på entreprenader berörs inte av bestämmelserna i ABT 06. Det torde bero på att estetik i grunden bygger på subjektiva uppfattningar och kan svårigen mätas med hjälp av objektiva mätmetoder. Utmaningen ligger i att

¹¹⁰ Johansson (2008), s. 95.

förutsäga och följa upp kravuppfyllelsen. Även kvantifieringen av estetiska egenskaper är svåra att precisa. Värdeladdade ord som ”fint” eller ”modernt” ligger i betraktarens ögon. De passar således mindre bra överens med definitionen av funktion.

Möjligheten att hänvisa till ett referensobjekt skulle emellertid kunna tänkas öppna upp för beställaren att föreskriva estetiska krav såsom för viss funktion. Genom referensobjektet i fråga får estetiken en objektiv referensram för bedömningen om arbetsresultatet motsvarar kravet. Mätning, provning eller nyttjande kan svårligen användas men jämförelse som metod skulle eventuellt kunna kategorisera sådana estetiska egenskaper inom definitionen av begreppet funktion. Det kan dock argumenteras för att sådana krav snarare bör liknas vid odetaljerade utförandekrav.

Av bestämmelsen framgår det att krav i visst avseende också kan redovisas ”på annat sätt”. Kommentartexten förtydligar vad som avses och förklarar att det exempelvis kan ske genom en hänvisning till en viss standard eller viss kvalitet. Under förutsättning att det tydligt framgår vad som avses har beställaren ett flexibelt verktyg att framföra funktionskrav på. Ossmer och Wollsén förklarar att funktionskrav exempelvis kan föreskrivas genom hänvisning till befintliga normer eller certifieringsregler.¹¹¹ Utifrån beställarens synvinkel skulle det till exempel kunna vara lättare att föreskriva att akustiken i ett klassrum ska vara enligt en viss bestämd norm klarlagd av myndighet eller på annat sätt än att ange en preciserad ljudnivå i decibel.

4.4 Sammanfattande anmärkningar

Det specificerade funktionsansvaret omfattar ett ansvar för att uppnå funktionskraven. Funktionskrav bör, såsom framgår av redogörelsen ovan, begränsas till sådana vars kontraktsenliga uppfyllelse är möjlig att konstatera genom objektiva mätmetoder. Vidare bör kvantifieringen av egenskapen vara preciserad för att kravuppfyllelsen enkelt ska kunna bedömas.

Att formulera fullständiga funktionskrav förutsätter en noggrann beställare.¹¹² Denne måste vara vaksam så att inte föreskrifterna anger ett bestämt utförande men samtidigt tillräckligt precist för att kravet ska ges den rättsliga verkan som det är tänkt. Hur entreprenörens åtagande påverkas av vaga, opreciserade eller på annat sätt oklara föreskrifter om krav på vissa egenskaper är en svår nöt för uttolkare av entreprenadavtal. När en funderar på sådana frågor är det viktigt att ha i åtanke att avtalsfriheten ger parterna möjligheten att själv avgöra vad som ska utgöra gällande avtalsvillkor. Det är en annan fråga hur ABT 06 hanterar ofullständiga funktionskrav.

¹¹¹ Ossmer och Wollsén, s. 39.

¹¹² Böchner (2014), s. 41 ff.

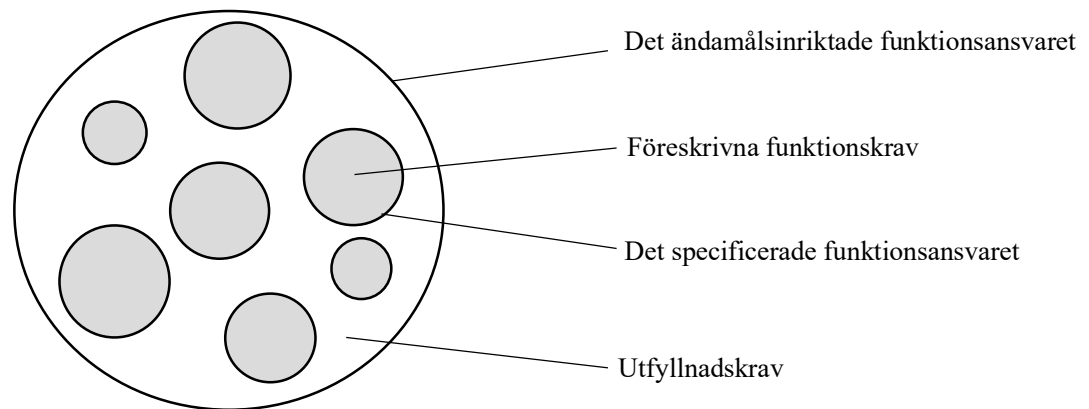
5 Det ändamålsinriktade funktionsansvaret

5.1 Inledning

Vid i synnerhet stora entreprenader är det osannolikt att beställaren lyckas utforma ett förfrågningsunderlag som är uttömmande på samtliga nödvändiga funktionskrav.¹¹³ För att undvika otillfredsställande resultat till följd av det stadgar ABT 06 vissa tillkommande krav på entreprenörens projektering för att entreprenaden ska fungera för det ändamål vartill den är avsedd. Utfyllnadskraven kan förstås fylla ut entreprenörens åtagande i de delar kontraktshandlingarna inte utvisar specificerade krav på funktion.

Detta går att illustrera med hjälp av en enkel figur.

Figur 1.

Den yttre cirkeln i figur 1 representerar de funktioner som krävs för att entreprenaden ska fungera för det ändamål vartill den är avsedd. De grå mindre cirklarna representerar beställarens föreskrivna funktionskrav. Hur fördelningen mellan funktionskrav och utfyllnadskrav ser ut skiljer sig från entreprenad till entreprenad.

5.2 Utfyllnadskrav till följd av den redovisade planerade användningen

ABT 06 kap. 1 § 1 st. 3 stadgar att under förutsättning att kontraktshandlingarna inte utvisar några krav eller andra utfästelser beträffande entreprenadobjektets användbarhet i viss del, ska arbetena utföras så att de motsvarar vad som kan fordras av den redovisade planerade användningen. Det innebär att entreprenaden också ska svara mot vad som framgått mellan parterna i allmänhet gällande entreprenadens användbarhet

¹¹³ Det påpekas av bl.a. Johansson (2008), 97.

utöver vad som angetts i form av föreskrifter om krav eller andra utfästelser. Entreprenören har att undersöka vilka utfyllnadskrav som följer av den redovisade planerade användningen i det enskilda fallet och räkna in de i sitt anbud.¹¹⁴

I kommentarstexten till ABT 06 kap. 1 § 1 framgår det vidare att "[e]ntreprenörens åtagande kan också omfatta arbeten som inte finns uttryckligen angivna men som med hänsyn till beställaren för entreprenören redovisade planerade användning måste anses ingå i entreprenörens åtagande". Som jag uppfattar det, åsyftas här inte att kontraksarbetena ska utföras på ett för den planerade användningen lämpligt sätt, utan att det kan tillkomma arbeten som inte finns angivna men som ändå ska anses ingå i åtagandet. Denna skrivelse medför en påtaglig risk för att urholka betydelsen av den grundläggande bestämmelsen om att åtagandets omfattning är begränsat till kontraksarbetena. Skrivelsen utgör samtidigt en viktig hjälpregel för att beställaren ska erhålla ett entreprenadobjekt som ska fungera för del ändamål vartill den är avsedd. I avsnitt 6.2 kommer jag att närmare utreda tänkbara tolkningar av vad som åsyftas med arbeten som "måste anses ingå i åtagandet" till följd av den redovisade planerade användningen och vad det innebär för åtagandets omfattning.

Ossmer och Wollsén menar att krav som bottnar i beställarens redovisade planerade användning ska ses som komplement till de uttryckligen föreskrivna funktionskraven. Om det skulle finnas en motstridighet mellan dessa menar författarna att de uttryckta funktionskraven ska äga företräde.¹¹⁵ Det följer också av bestämmelsens ordalydelse och talar för att entreprenörens förpliktelse huvudsakligen utgår från kontraktshandlingarna och de funktionskraven.

Låt säga att entreprenaden avser uppförande av ett sjukhus. I entreprenörens kontraksarbeten ingår det att ta fram de tekniska lösningarna för sjukhusets hissar men det saknas särskilda föreskrifter om funktionskrav därom. Under förutsättning att beställaren har redovisat den planerade användningen behöver entreprenören konstruera hissarna så att de besitter de nödvändiga egenskaperna, i det här exemplet för en sedvanlig vårdverksamhet på ett sjukhus. Utfyllnadskraven kan exempelvis tänkas vara att hissarna ska vara tillräckligt stora för att sjukvårdspersonalen ska kunna transportera sjuksängar i dem eftersom det är ett vanligt förekommande och nödvändigt moment för verksamheten. Det ändamålsinriktade funktionsansvaret omfattar på så vis den funktionen trots att beställaren inte föreskrivit någon uttrycklig föreskrift därom.

Vad den planerade användningen är för entreprenadobjektet i sin helhet kan förstås binda entreprenören till att uppfylla sådana funktioner som i allmänhet

¹¹⁴ Hedberg (2010), s. 193 ff.

¹¹⁵ Ossmer och Wollsén (2007), s. 48.

är nödvändiga för entreprenadens användbarhet eller verksamhet. Den planerade användningen kan emellertid också avse en begränsad del av entreprenaden varav utfyllnadskraven blir projektspecifika.

Ett exempel på det kommer från Solna tingsrätts dom 07-07-2014 i mål nr T 4082–11 i vilket beställaren argumenterade för att entreprenören inte hade beaktat den redovisade planerade användningen för en begränsad del av ett sprängningsarbete på en berghäll. Beställaren menade att det i möten och i vissa handlingar redovisats att en viss bergsprofil skulle uppnås för att användas som grundläggning för kommande byggnadsarbeten. Beställarens uppgift att skisserna som visade den planerade användningen ”var framme” vid möten mellan parterna menade tingsrätten inte var tillräckligt för att visa att ”[entreprenören] var informerat om att [beställaren] avsåg att utföra grundläggning på visst sätt”.¹¹⁶ Tingsrättens överväganden i målet pekar på att redovisningsrequisitet inte kan behandlas lättvindigt och aktualiserar frågan om hur detta ska tolkas i bestämmelsen.

Det finns inga formkrav eller förklaringar i kommentarstexten till hur och när redovisningen av den planerade användningen ska ske. Det bör vara så att det ska ha skett före avtalets ingående för att anbudsingivarna ska kunna utforma sina anbud med beaktande av de utfyllnadskrav som följer av användningen. Utifrån den premissen utgick även Solna tingsrätt i det ovan angivna Solna tingsrätt dom 07-07-2014 i mål nr T 4082–11.¹¹⁷

I vissa fall torde den planerade användningen vara tämligen uppenbar. Ett vattentorn ska vara utformat för att kunna förvara vatten och ett lägenhetshus i ett bostadsområde ska vara anpassat för att folk ska kunna bo i. Jag skulle förmoda att bara omständigheten att entreprenadprojektet tituleras ”Vattentornet i Arvika” eller dylikt, skulle medföra att entreprenören är förpliktigad att beakta sådana utfyllnadskrav som normalt hör till den typ av verksamhet som ska bedrivas. Om det ingår i entreprenörens kontraktarbete att exempelvis utforma vattentornet vattenlagringsutrymme bör denne utforma detta så att det möter de grundläggande allmänna kraven på nödvändiga egenskaper som ett vattentorn ska besitta.

I Luleås tingsrätts dom 03-03-2023 i mål nr T 1846-20 behandlades frågan om det aktuella entreprenadavtalet innebar att det ingick i entreprenörens åtagande att utforma arbetena efter vad beställaren hävdade hade redovisat kring den planerade användningen. Beställaren hade pekat ut ett hus ur entreprenörens sortiment och gav entreprenören i uppdrag att uppföra det i enlighet med det avtal som upprättades mellan parterna. Tvisten uppkom ur parternas olika uppfattningar om byggnadens planerade användning och som följd av det dimensionerades bland annat garagegolvet på ett för beställaren icke ändamålsenligt sätt. Beställaren hävdade att avtalet omfattade en

¹¹⁶ Solna tingsrätts dom 07-07-2014 i mål nr T 4082–11, s. 139.

¹¹⁷ Solna tingsrätts dom 07-07-2014 i mål nr T 4082–11, s. 142.

industrihall och att golvet därmed skulle vara utformat för att kunna bära tunga industrifordon. Entreprenören menade att avtalet avsåg en byggnad för icke kommersiellt bruk och dimensionerade därför golvet med sådana funktioner som kan ställas på ett golv som ska nyttjas av personbilar.¹¹⁸ Den avgörande frågan för tingsrätten att besvara var hur bestämmelsen om utfyllnadskrav till följd av den planerade användningen ska förstås.

Tingsrätten konstaterar inledningsvis att det i avtalshandlingarna inte finns några skriftliga formuleringar som uttryckligen ger vid handen att det var en industrihall som hade beställts. Tvärtom innehåller köpeavtalet formuleringar och ritningarna för det hus som beställaren hade pekat ut avser för nybyggnad av bostadshus där golvet i byggnaden inte anges vara dimensionerat efter en industriell verksamhet. Det är därmed, enligt tingsrätten, i kontaktshandlingarna tydligt vad som ska byggas. Samtidigt konstaterar tingsrätten att utredningen högst troligt pekar på att beställaren muntligen uppgett den planerade användningen av byggnaden för entreprenören.¹¹⁹

Inledningsvis kan sägas att något definitivt skriftlighetskrav för redovisningen av den planerade användningen menar tingsrätten inte kan utläsas av entreprenadavtalet även om det i ABT 06 stadgas att det är utgångspunkten för avtalet i övrigt. Tingsrätten menar dock att endast om de skriftliga handlingarna är otydliga eller bristfälliga ska sådant som muntligen framförs ges rättsverkan i avtalet. I det aktuella fallet var kontraktshandlingarna tydliga avseende vad som utgjorde kontraktsarbeten och av den anledningen menar tingsrätten att vad som har sagt innan köpeavtalet undertecknades har ”föga betydelse”.¹²⁰

Såsom tingsrätten också påpekar innebär entreprenadformen emellertid att beställaren inte behöver ha några tekniska kunskaper.¹²¹ Att inte lägga större vikt vid vad en sådan beställare muntligen framför om den planerade användning kan uppfattas vara icke ändamålsenligt sett till entreprenadavtalets syfte. Särskilt med tanke på att kontraktsarbetena i stor utsträckning bestämdes genom att beställaren pekade ut ett hus bland flera i entreprenörens sortiment.

Tingsrätten menar vidare att även om en skulle tycka att kontraktshandlingarna inte på ett tillräckligt tydligt sätt anger vad som ska byggas är omständigheter i övrigt sådana att avtalet inte ska anses omfatta en garagegolv i en industrihall. Tingsrätten konstaterar att det är högst troligt att beställaren faktiskt har redovisat en annan planerad användning än den som framgår av kontraktsarbetena men att den är så pass specifik att det borde finnas mer spår därav i kontraktshandlingarna. Det borde också ha syns i

¹¹⁸ Luleå tingsrätts dom 03-03-2023 i mål nr T 1846–20, s. 14 ff.

¹¹⁹ Luleå tingsrätts dom 03-03-2023 i mål nr T 1846–20, s. 33.

¹²⁰ Luleå tingsrätts dom 03-03-2023 i mål nr T 1846–20, s. 38.

¹²¹ Luleå tingsrätts dom 03-03-2023 i mål nr T 1846–20, s. 37.

priset eftersom kostnaderna för en sådan anläggning är dubbelt så högt. Tingsrätten menar att vidare beställaren har en skyldighet att granska de tekniska handlingarna och om felaktigheter entreprenören med hänsyn till den planerade användningen upptäckts ska denne underrätta entreprenören om detta.¹²²

Som jag förstår tingsrätten anlägger den närmast en skyldighet för beställaren att se till att entreprenaden också svarar mot den planerade användningen som denne har redovisat. Tingsrättens bedömning kan tolkas som att den utgår från en rimlighetsbedömning av omständigheterna i målet, snarare än en tolkning enligt ordalydelsen. Övervägandena i målet symboliserar svårigheterna med bestämmelsen.

I målet utgår tingsrätten från att beställarens val av hus och tillhörande ritningar och specifikationer är att förstå som utfästelser om hur arbetena ska utföras, varför ABT 06 kap. 1 § 3 som utgångspunkt inte ska tillämpas. Även om tingsrätten menade att utredningen högst troligt pekade på att den planerade användningen hade redovisats gäller utfyllnadskrav endast om sådana utfästelser saknas.

Omständigheten att det var beställaren som pekade ut vilket hus som skulle uppföras anser jag kan motivera tingsrättens överväganden om att beställaren bör ha granskat kontraktshandlingarna närmare eftersom utpekandet inte var i linje med beställarens egna planerade användning. Det gav entreprenören färre skäl att utreda ändamålet närmare eftersom det på sätt och vis redan var angivet. I normala fall, när kontraktarbetena utgår från ett förfrågningsunderlag och inte ett utpekande av objekt i ett sortiment, torde någon motsättning mellan den planerade användningen och utfästelser i förfrågningsunderlaget inte vara vanligt förekommande.

Mot bakgrund av bestämmelsens ordalydelse, avtalets systematik och en övergripande rimlighetsbedömning är min uppfattning att det inte finns några formkrav för hur redovisningen ska ske men att den ska ha skett med en sådan tydlighet att det står klart att entreprenören insett eller bort inse vad den planerade användningen är. Om den planerade användningen är mycket specifik kan det vara motiverat att ställa högre krav på beställarens redovisning.

Utfyllnadskrav till följd av den redovisade övergripande planerade användningen av entreprenaden bör entreprenören inte kunna förbise genom att ta fram kontraktshandlingar som inte möter kraven. Av ABT 06 kap. 1 § 12 följer att om entreprenörens tekniska lösningar förändrar från vad som tidigare har avtalats blir inte avvikelserna kontraktsevenliga fordringar om inte detta klagas tydligt.¹²³ Denna grundläggande princip bör enligt min

¹²² Luleå tingsrätts dom 03-03-2023 i mål nr T 1846–20, s. 33.

¹²³ Se nämnda bestämmelse med tillhörande kommentarstext.

uppfattning gälla för såväl funktionskrav som utfyllnadskrav. En annan ordning skulle urholka betydelsen av utfyllnadskrav till följd av den planerade användningen.

5.3 Lag- och författningssenlig entreprenad

För att entreprenaden ska fungera för det ändamål vartill den är avsedd förutsätter det att entreprenören, i enlighet med ABT 06 kap. 1 § 12, iakttar gällande författningskrav som följer av lagar, förordning eller andra bindande regler enligt kapitel 8 i regeringsformen.¹²⁴ Av kommentaren till nämnda bestämmelse framgår det vidare att entreprenören också ska beakta allmänna råd från myndigheter, såsom exempelvis Naturvårdsverket eller Boverket, även om dessa inte är tvingande regler. Sådana allmänna råd kan enligt Ossmer och Wollsén uttrycka vad som är lämpligt förfaringsätt för att uppfylla de tvingande reglerna och ett åsidosättande av dem skulle kunna hävdas vara i strid mot kravet på fackmässighet.¹²⁵

Relevanta lagar och författningar kan det innebära att entreprenaden fordrar viss funktion som beställaren inte uttryckligen föreskrivit. Dessa bör ses som utfyllnadskrav som ingår i det ändamålsinriktade funktionsansvaret.¹²⁶ Eftersom den planerade användningen av entreprenaden kan vara betydelse för frågan om vilka författningar som är gällande för entreprenaden är det även i detta avseende av betydelse att entreprenören har den planerade användningen klart för sig.

5.4 ”i klass med entreprenaden i övrigt”

I ABT 06 kap. 1 § 1 men. 2 stadgas att om det i viss del saknas standard- eller kvalitetsangivelse ska arbetena i detta avseende utföras i klass med entreprenaden i övrigt.

Något generellt svar på vad innebörden av uttrycket ”i klass med entreprenaden i övrigt” går enligt Ossmer och Wollsén inte att fastställa. Det beror på vilka kriterier som i övrigt framförts i entreprenadhandlingarna. Författarna menar att bestämmelsen vanligen aktualiseras i frågor om att estetiska uttrycket hos entreprenaden ska vara konsekvent.¹²⁷ Om det för ett visst hotellrum saknas uppgift om att det ska vara marmorgolv till skillnad från de 99 andra hotellrummen i byggnaden, ämnar bestämmelsen att säkerställa så att arbetet utförs i klass med entreprenaden i övrigt. Att lägga linoleumgolv i det rummet där kvalitetsangivelse saknas vore därmed i strid

¹²⁴ Se ABT 06 kap. 1 § 12 samt ABT 06 definition av begreppet ”författning” i begreppsbestämningarna.

¹²⁵ Ossmer och Wollsén (2007), s. 73.

¹²⁶ Johansson (2008), s. 105 f.

¹²⁷ Ossmer och Wollsén (2007), s. 76 f.

med avtalet. Regeln medför att entreprenören inte efter eget gottfinnande kan välja kvalitet eller standard om det saknas angivelse därom.

Bestämmelsen kan innebära att det åtminstone indirekt tillkommer vissa funktionskrav. Är det ett femstjärnigt spahotell som ska uppföras kan det tänkas tillkomma vissa krav på att de föreskrivna handdukhängarna ska ha en värmefunktion eftersom det vore ett utförande i klass med entreprenaden i övrigt. Ett annat utfall på den frågan kan tänkas bli om entreprenaden i stället avser uppförande av ett enkelt tre-stjärnigt hotell. En praktisk tillämpning av regeln medför sannolikt komplicerade tolkningsfrågor då kvaliteten eller standarden för olika arbeten är svåra att jämföra.

Utfyllnadskrav i enlighet med denna bestämmelse har vissa likheter med sådana som följer av den planerade användningen. En väsentlig skillnad är dock att bestämmelsen inte förutsätter att beställaren har redovisat någon planerad användning för entreprenaden. Bestämmelsen kan tänkas hänvisas till av beställare som söker kompensera för brister i sina förfrågningsunderlag.

Om förfrågningsunderlaget, såsom i en renodlad totalentreprenad, endast innehåller föreskrivna funktionskrav är det svårt att bestämma vilken kvalitetsnorm som ska gälla för entreprenaden. En tolkning är att den bedömningen sker mot bakgrund av vad entreprenören uppfattar är entreprenadens ändamålsenliga funktion och vad som ”normalt” kan förväntas av kvaliteten för det ändamålet. Om beställaren redovisat någon särskild planerad användning bör standarden utgå från denna.

Att entreprenaden besitter en genomgående kvalitet eller standard kan på vis tolkas ingå i det ändamålsinriktade funktionsansvaret. För att entreprenaden ska fungera för det ändamål vartill den är avsedd, exempelvis fem-stjärnig hotellverksamhet, fordras en viss nivå av kvalitet eller standard. Bedömningen är i flera avseende oklar. Utgångspunkten bör emellertid vara densamma som för entreprenaden i övrigt – att det ska avgöras mot bakgrund av en fackmässig bedömning.

5.5 Fackmässig bedömning av utfyllnadskrav

Johansson beskriver det ändamålsinriktade funktionsansvaret som att entreprenören ska fylla ut omfattningen av kontraktsarbetena med egen kunskap.¹²⁸ Genomgående för entreprenörens åtagande är att det ska utföras i enlighet med kravet på fackmässighet.¹²⁹ Vid avsaknad av ett närmare angivande av särskilda krav förväntas entreprenören göra en fackmässig

¹²⁸ Johansson (2005), s. 111.

¹²⁹ ABT 06 kap. 2 § 1 st. 2.

bedömning av omfattningen av de utfyllnadskrav som mot bakgrund av det ändamål vartill entreprenaden är avsedd ska ingå i åtagandet.

Kravet på fackmässighet i entreprenörens åtagande följer av ABT 06 kap. 2 § 1 st. 2. Av kommentaren till nämnda bestämmelsen framgår att eftersom projektering hör till totalentreprenörens åtagande gäller kravet på fackmässighet även i den delen. En fackmässig projektering förutsätts innefatta den skicklighet och fakkunskap som det finns skäl att förvänta sig av en teknisk konsult med ett motsvarande uppdrag att projektera.¹³⁰ Underförstått, enligt min uppfattning, en genomsnittlig kunskapsnivå. I doktrin beskrivs en fackmässig bedömning som att den är objektiv utifrån vad som kan förväntas av en fackman i allmänhet.¹³¹ Om entreprenören inte iakttar tillbörlig fackmässighet kan det i sig utgöra ett fel i entreprenaden, under förutsättning att avvikelsen ger utslag på det slutliga resultatet av entreprenaden.¹³² Det gäller för såväl projekteringen som det faktiska arbetsutförandet.¹³³

Vad som ska anses ingå i den fackmässiga bedömningen skiljer sig, enligt kommentarstexten till ABT 06 kap. 2 § 1, från entreprenad till entreprenad. Det är beroende av omständigheterna i det enskilda fallet såsom omfattningen av beställarens egna projektering och beställarens fakkunskap och erfarenhet.¹³⁴ I mål NJA 2015 s. 3 uttalade HD sig om hur begreppet ska förstås i kommersiella entreprenadrättsliga sammanhang. HD förklarar att eftersom begreppet förekommer i olika situationer och sammanhang kan det inte ges en enhetlig innebörd. Vad som är fackmässigt måste avgöras mot bakgrund av den aktuella bestämmelsens syfte och de krav som kan ställas mot den berörda parten i det enskilda fallet.¹³⁵ HD:s uttalanden i målet är i linje med det som framgår av kommentarstexten till ABT 06 kap. 2 § 1. Kravet på fackmässighet kan inte ges en preciserad innebörd.

Vilka utfyllnadskrav som ska anses ingå i entreprenörens åtagande till följd av den redovisade planerade användningen bör, precis som för entreprenörens åtagande i övrigt, utgå från kravet på fackmässighet. Det är dock inte givet att en entreprenör har särskild kunskap om vilka allmänna eller projektspecifika funktioner som den tilltänkta användningen fordrar. Här blir frågan vilken fackmans kunskap och skicklighet som avses med kravet på fackmässighet. Eftersom det ska tolkas utifrån de enskilda omständigheterna bör begreppet enligt min uppfattning kunna specificeras beroende vad det är för art entreprenaden avser. Om entreprenaden avser elarbeten är det en elentreprenörs kunskaper som är vägledande. Avser entreprenaden i stället uppförande av ett sjukhus kan det anses vara motiverat att kravet på

¹³⁰ ABT kap. 2 § 1 med tillhörande kommentarstext.

¹³¹ Se bl.a. Motiv AB 72 (1973), s. 70; Hedberg (2010), s. 199;

¹³² NJA 2002 s. 630.

¹³³ Kommentarstexten till ABT 06 kap. 2 § 1.

¹³⁴ Kommentarstexten till ABT 06 kap. 2 § 1.

¹³⁵ NJA 2015 s. 3, p. 12 – 15.

fackmässighet ska utgå från den kunskapsnivå som en entreprenör som tidigare har arbetat med sjukhusverksamhet förväntas besitta.

För att entreprenaden ska fungera i enlighet med den planerade användningen förutsätts att de allmänna utfyllnadskrav som kan sägas vara "sedvanliga" för den planerade användningen ska ingå i entreprenörens åtagande. För att bedöma vad som är sedvanligt bör det vara relevant att entreprenören beaktar såväl lagar, författningar och allmänna råd som andra liknande byggnader eller anläggningar där den aktuella planerade användningen praktiseras. BBR innehåller föreskrifter och allmänna råd för uppförande av byggnader, ombyggnationer och mark- och rivningsarbeten. De allmänna råden avser generella rekommendationer om hur entreprenören lämpligen bör handla för att uppfylla föreskrifterna.¹³⁶ Där framgår exempelvis vilka särskilda brandtekniska funktioner som ska gälla för ett fängelse eller en vårdinrättning.¹³⁷ Som tidigare påpekat menar Ossmer och Wollsén att avsteg härifrån kan ses som ett utförande i strid med kravet på fackmässighet.¹³⁸

Vad som nu är sagt gäller under förutsättning att beställaren har redovisat särskilt om den planerade användningen. Att det skulle saknas en sådan redovisning förändrar inte det faktum att det ändamålsinriktade funktionsansvaret fortfarande ska gälla. Omfattningen av utfyllnadskraven bör i en sådan situation avgränsas utifrån entreprenörens fackmässiga bedömningar och antaganden. Den yttre cirkeln i min figur vid inledningen av detta kapitel, utgörs enligt denna uppfattning av entreprenörens fackmässiga bedömning av det ändamål vartill entreprenaden är avsedd.

Följande exempel är återkommande i litteraturen.¹³⁹ Låt säga att entreprenaden avser uppförande av en ishall. Anta att det inte framgår av kontraktshandlingarna hur entreprenören ska dimensionera kylanläggningen i ishallen. För att entreprenörens tekniska lösning ska bli lyckad krävs det av entreprenören att denne bland annat utreder hur många personer som ska vistas i hallen, vilken värme som belysningen alstrar och om ishallen är avsedd att vara i bruk för skridskoåkning året runt. Det är faktorer som har en inverkan på funktionen hos kylanläggningen.¹⁴⁰ Ju större yttre värmepåverkan desto mer kraftfull behöver anläggningens kylfunktion vara. Behåll detta exempel i minnet, jag kommer inom kort att återkomma till vad uttolkare sagt om det.

Enligt ABT 06 kap. 1 § 7 förutsätts entreprenören ha skaffat sig erforderlig kännedom om arbetsplatsen och om andra förhållanden av betydelse. Utredningen förväntas ske i "skäligen omfattning". Vad som utgör skäligen

¹³⁶ BBR (2011), s. 7.

¹³⁷ BBR (2011), s. 36 ff.

¹³⁸ Ossmer och Wollsén (2007), s. 73.

¹³⁹ Johansson (), s. 112; Ossmer och Wollsén (2007), s. 61.

¹⁴⁰ Ossmer och Wollsén (2007), s. 61; Johansson (2007), s. 112.

omfattning ska enligt kommentarstexten ta avstamp i kravet på fackmässighet med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet. Ju större del av projekteringen som beställaren överlåter till entreprenören, desto mer kan förväntas av entreprenörens undersökning i denna del. Även åtagandets art, det vill säga vilken form av arbete som entreprenaden avser, kan påverka den förväntade omfattningen.¹⁴¹ Omfattningen påverkas också av sådana uppgifter som kan erhållas vid en fackmässig undersökning av arbetsområdet som beställaren enligt ABT 06 kap. 1 § 6 st. 3 förväntas ha lämnat i förfrågningsunderlaget. Denne bär som utgångspunkt ett ansvar för dessa uppgifters lämplighet, enligt ABT 06 kap. 1 § 6, varför entreprenören i normalfallet kan förlita sig på dessa uppgifter.¹⁴²

Johansson framhåller att undersökningen ska omfatta sådana förhållanden som framstår som erforderliga för entreprenören. Om inte förhållandena ger entreprenören anledning att undersöka saken närmare kan denne inte lastas för att den inte har kommit till stånd.¹⁴³ Som jag uppfattar vad Johansson menar är att entreprenören i egenskap av fackman utför undersökningen utifrån den skicklighet och kunskap som fackmän inom branschen i allmänhet besitter.

Sådana förhållanden av betydelse för arbetenas utförande benämns emellanåt som *dimensionerande förutsättningar* i litteraturen.¹⁴⁴ Om entreprenaden avser renoveringsarbete eller om- eller tillbyggnad av en befintlig byggnad och de nya byggena ska vara anpassade till det befintliga huset och tekniska lösningar torde utredningen av sådana dimensionerande förutsättningar vara särskilt viktig.¹⁴⁵

Entreprenören ska alltså i skälig omfattning utreda de förhållanden som kan tänkas vara av betydelse för hur denne ska dimensionera kylanläggningen i exemplet om ishallen. Avseende förhållandet om kylanläggningen ska dimensioneras för att erbjuda skridskoåkning året runt menar Johansson att om det inte framgår någon planerad användning eller på annat sätt redovisad uppgift i detta avseende, ska entreprenören utgå från att ishallen ska dimensioneras för att användas endast under en vintersäsong eftersom det är vad som enligt honom är normalfallet.¹⁴⁶

Ossmer och Wollsn menar å andra sidan i relation till samma exempel och omständighet att ”även om dimensionerande uppgifter inte lämnats i förfrågningsunderlaget kvarstår *givetvis* [förf. kursivering] behovet för

¹⁴¹ Se kommentarstexten till ABT 06 kap. 1 § 7.

¹⁴² För vidare diskussion härom se avsnitt 6.1.

¹⁴³ Johansson (2005), s. 100.

¹⁴⁴ Se bl.a. Johansson (2008), s. 102 och Ossmer och Wollsn (2007), s. 61.

¹⁴⁵ Se kommentarstexten till ABT 06 kap. 1 § 6 + 7; Hedberg (2010), s. 199 f.;

¹⁴⁶ Johansson (2007), s. 112.

entreprenören. Han [entreprenören] får då *fråga* anbudslämnaren eller *reservera sig*.¹⁴⁷

Det som här avslöjas i författarnas inställningar är intressant. Johansson kan förstås mena att det ligger utanför entreprenörens åtagande och anbud att anpassa kylanläggningen till sommarhalvåret mot bakgrund av en fackmässig bedömning. Om beställaren efter anbudsskedet framför motsatt inställning till den planerade användningen av ishallen skulle det utgöra tilläggarbete och innebära extra kostnader för beställaren i enlighet med reglerna om ÄTA-arbeten.¹⁴⁸ Ossmer och Wollén menar att det då *givetvis* åligger entreprenören att ta reda på dessa förutsättningar eftersom de är nödvändiga för att åstadkomma en entreprenad som motsvarar beställarens önskade arbetsresultat.¹⁴⁹ Författarna får i viss mån förstås hävda att även om beställaren inte redovisat den planerade användningen åligger det entreprenören att på egen hand ta reda på den saken.

Frågan blir i slutändan om det ska anses ingå i entreprenörens fackmässiga utredning av förhållanden av betydelse att ta reda på beställarens planerade användning av entreprenaden. Min uppfattning är att systematiken i ABT 06 strävar efter att åstadkomma entreprenader som fungerar för det ändamål vartill den är avsedd. Om entreprenören inser att vissa förhållanden har stor betydelse för den övergripande användbarheten som entreprenaden kommer att utmynna i, bör det åligga entreprenören att eftersöka saken närmare. För dyra och för användbarheten avgörande val av tekniska lösningar kan det tänkas vara särskilt viktigt att entreprenören med säkerhet vet vad den planerade användningen är, varför det eventuellt bör åligga denne att ta reda på den. Det kan också vara motiverat i de fall att omständigheterna ger entreprenören anledning att misstänka att förhållandena bör betraktas närmare. Om beställaren däremot har en väldigt specifik planerad användning för ett visst arbete, som det inte finns skäl för entreprenören att misstänka, är det inte rimligt att lasta entreprenören för det. Med utgångspunkt i lojalitetsplikten och målsättningen att entreprenaden ska fungera för det ändamål vartill den är avsedd bör entreprenören kontakta beställaren vid oklarheter som denne upptäcker inom gränserna för vad som ska anses vara ”i skälig omfattning”. I slutändan torde alla parter gynnas av att entreprenaden blir lyckad. Inte minst ur ett samhällsekonomiskt perspektiv kan en hävda att standardavtalet torde sträva efter en sådan ordning.

I samband med att Hedberg, utan att studera det närmare, lyfter frågan om det möjligtvis bör betraktas åligga entreprenören att utreda beställarens planerade användning i enlighet med kravet på fackmässighet menar han att ”[m]an

¹⁴⁷ Ossmer och Wollén (2007), s. 61.

¹⁴⁸ Bl.a. ABT 06 kap. 2 § 4 som stadgar en möjlighet för beställaren att begära kostnadsreglering för ett tilläggarbete som hade kunnat undvikas om entreprenören i skälig omfattning fullgjort sin undersökningsplikt.

¹⁴⁹ Ossmer och Wollén (2007), s. 61.

kanske vågar förutsätta att entreprenören – liksom anlita konsult vid en utförarentreprenad – har en ganska långtgående skyldighet att bygga projekteringen på alla tillgängliga parametrar.”¹⁵⁰ Av min förståelse antyder Hedberg att beställaren själv är en tillgänglig parameter som ska nyttjas vid en god projektering.

Oklarheter om vilka dimensionerande förutsättningar som ska anses ingå i entreprenörens utredning ger inte sällan upphov till tvist.¹⁵¹ En anledning till det skulle jag tro beror på att det är svårt att på förhand veta vilka förhållanden och omständigheter som är nödvändiga att undersöka närmare. Det är sannolikt lättare att i efterhand konstatera vilka förhållanden som har haft en inverkan på entreprenörens tekniska lösningar och som borde ha beaktats. De allmänna villkoren ålägger inte entreprenören en förpliktelse att förbehållslöst utreda alla möjliga tänkbara betydande förhållanden. Det skulle innebära alltför skenande kostnader och ineffektiv entreprenadprocess.

5.6 Sammanfattande anmärkningar

Omfattningen av de utfyllnadskrav som ska gälla för entreprenaden beror på i vilket utsträckning förfrågningsunderlaget innehåller uttryckliga funktionskrav. Beställare kan genom att tydligt redovisa för den planerade användningen försäkra sig om att entreprenörens åtagande strävar efter att utforma entreprenaden så att den blir lämplig för det ändamål vartill den är avsedd. Det blir på så vis en effektiv hjälpregel för beställare, i minst för beställare som själv inte förmår att formulera fullständiga funktionskrav.

Vid utredningen av vilka utfyllnadskrav som ska vara gällande är kravet på fackmässighet genomgående för entreprenörens arbete. Begreppet är odefinierat och beror på omständigheterna i det enskilda fallet. Överlag kan sägas att det ställs högre krav på entreprenörens fackmässighet om beställaren inte är en fackman och förfrågningsunderlaget är magert avseende bland annat utredningsuppgifter och uttryckliga krav på entreprenadens genomförande.

Utfyllnadskraven kan delas in i allmänna och projektspecifika. För allmänna utfyllnadskrav som ska gälla för en viss typ av entreprenad bör entreprenören utreda vad som är författningsenligt eller på annat sätt sedvanligt i branschen för den typen av entreprenad. Omfattningen av vilka projektspecifika utfyllnadskrav som ska gälla följer av entreprenörens fackmässiga undersökning som i skälig omfattning ska utreda förhållanden av betydelse för arbetsresultatet. Såväl de allmänna som de projektspecifika utfyllnadskraven beror på om beställaren har redovisat den planerade användningen för entreprenören eller inte. Om så inte skett, blir innehållet av det ändamålsinriktade funktionsansvaret avhängigt entreprenörens

¹⁵⁰ Hedberg (2011), s. 38.

¹⁵¹ Hedberg (2010), s. 200.

fackmässiga antaganden av entreprenadens ändamål. Huruvida det kan anses motiverat att det i entreprenörens fackmässighet bör ingå att utreda den planerade användningen för att efterleva det ändamålsinriktade funktionsansvaret, kommer att utredas närmare i kommande kapitel 6.

6 Särskilda tolkningsfrågor

6.1 Ställer totalentreprenadformen några särskilda krav på parternas kommunikation relativt utförandeentreprenader?

I relation till entreprenörens åtagande i en utförandeentreprenad är entreprenörens åtagande i en totalentreprenad avsevärt mer otydligt. Det kontraktsevenliga åtagandet går ut på att uppfylla de funktionskrav och de utfyllnadskrav som ska anses ingå i avtalet. Det är entreprenören själv som utifrån dessa hållpunkter specificerar sitt egna åtagande genom att ta fram de tekniska lösningarna, beskrivningarna och ritningarna som entreprenaden ska utformas i enlighet med. För att åstadkomma en entreprenad som fungerar för det ändamål som beställaren avsett bör betydelsen av parternas kommunikation och samverkan framhävas. I detta avsnitt avser jag att jämföra de underrättelseregler som finns i ABT 06 med de i AB 04.¹⁵²

Den grundläggande underrättelseskyldigheten för totalentreprenader fastställs i ABT 06 kap. 2 § 9. Där stadgas att entreprenören ska hålla beställaren underrättad om utformningen av entreprenaden. Någon uttalad sanktion mot entreprenören om denne underlåter att informera beställaren finns inte i ABT 06. Av bestämmelsen framgår det vidare att beställaren har en skyldighet att granska mottagna handlingar, men att denna granskningsskyldighet inte ska inskränka entreprenörens ansvar för riktigheten av sina handlingar enligt ABT 06 kap. 1 § 6.¹⁵³

Eftersom det i utförandeentreprenader är beställaren som ansvarar för utformningen av entreprenaden finns ingen direkt motsvarande bestämmelse i AB 04. Av AB 04 kap. 2 § 10 framgår dock att parterna har en skyldighet att granska uppgifter och handlingar som motparten ska tillhandahålla. Granskningsskyldigheten i utförandeentreprenader ska heller inte frånta den part som tillhandahållit uppgifter eller handlingen det primära ansvaret för dess riktighet.¹⁵⁴

I ABT 06 kap. 2 § 12 fastställs att om beställaren godkänner entreprenörens förslag till tekniska lösningar innebär det att entreprenörens lösningar utgör kontraktsevenliga fordringar förutsatt att de uppfyller de kontraktsevenliga fordringarna. Av kommentarstexten framgår här att med kontraktsevenliga fordringar avses både gällande funktionskrav och utfyllnadskrav.¹⁵⁵ Om

¹⁵² Underrättelsereglerna för ÄTA-arbeten kommer inte att beröras närmare, då det rör arbeten som per definition ligger utanför entreprenörens kontraktsevenliga åtagande och därmed även fokuset för denna uppsats.

¹⁵³ ABT 06 kap. 2 § 9 st. 1.

¹⁵⁴ AB 04 kap. 2 § 10.

¹⁵⁵ Kommentarstextens till ABT 06 kap. 2 § 12 st. 2

beställaren underlåter att erinra mot entreprenörens förslag på utformning av entreprenaden får det normalt tolkas som ett tyst godkännande.¹⁵⁶

Johansson menar att beställarens godkännande inte ska inskränka entreprenörens åtagande att uppfylla de erforderliga funktionerna motiveras utifrån att det normalt inte kan krävas av beställaren att genomföra sådana bedömningar av om entreprenörens tekniska lösningar uppfyller kraven på funktion. En motsatt förståelse skull leda till att beställaren får ett långtgående ansvar att granska alla tekniska lösningar vilket skulle leda till dubbla kostnader för den delen av entreprenaden.¹⁵⁷

Regleringen för en parts skyldighet att underrätta motparten om denne upptäcker att en omständighet av betydelse för entreprenaden är felaktig eller på annat sätt avviker från kontraktshandlingarna ser något annorlunda ut i de olika standardavtalen. I AB 04 kap. 2 § 9 klargörs att skyldigheten gentemot en rad tänkbara situationer, såsom att uppgifter i kontraktshandlingar avviker från verkliga förhållanden eller att kontraktshandlingarna är så bristfälliga att det vore olämpligt att utföra kontraktarbetena i enlighet med dessa. Hedberg beskriver det som att den i AB 04 mycket klara och viktiga regeln har i ABT 06 getts en urvattnad och ”minst sagt oklar” utformning. I ABT 06 version stadgas endast att underrättelseskyldighet föreligger om en part ”upptäcker att omständigheter av betydelse för entreprenaden ändras eller tillkommer”.¹⁵⁸

Varför bestämmelsen getts detta förkortade innehåll i ABT 06 är för mig oklart. Det borde ligga i båda parternas intresse att underrätta om sådana förhållanden av betydelse som denne upptäcker. Ordalydelsen medför inte en skyldighet att underrätta motparten om denne upptäcker direkta felaktigheter i någon av kontraktshandlingarna. En sådan skyldighet kan emellertid anses framgå av standardavtalens mer övergripande idéer om hur parterna ska agera.

I förordet till såväl AB 04 och ABT 06 står det följande.

”Med hänsyn till den komplexitet som ofta sammanhänger med genomförandet av entreprenader är en god kommunikation och samverkan nödvändig för ett gott resultat. Parterna bör därför finna former för en fortlöpande dialog samt inom ramen för den allmänna lojalitetsplikten visa varandra förtroende och öppenhet.”¹⁵⁹

I utdraget talas det om att kommunikation och samarbete är nödvändigt för ett gott resultat. Det åligger bägge parter att medverka för att nå målet.

¹⁵⁶ Kommentartextens till ABT 06 kap. 2 § 12 st. 2.

¹⁵⁷ Johansson (2008), s. 109.

¹⁵⁸ ABT 06 kap. 2 § 10.

¹⁵⁹ ABT 06, s. 3.

Entreprenaden ska präglas av den allmänna lojalitetsplikten som i detta avseende förklaras innebära att parterna ska visa varandra förtroende och öppenhet. Det är en allmän rättsprincip som på senare år har lyfts fram allt mer av HD.¹⁶⁰

För att entreprenaden ska resultera i ett gott resultat kan det anses motiverat att entreprenören i sin projektering och utredning i den mån det är nödvändigt räta ut frågetecken om förhållanden som har betydelse för utformandet av de tekniska lösningarna. Det skulle kunna vara att reda ut vad beställarens planerade användning för entreprenaden är. För beställarens medverkan kan det förväntas av denne att lämna svar på entreprenörens frågor och tillhandahålla denne med viktig information. Någon skyldighet därtill framgår emellertid inte och omständigheterna skiljer sig i denna aspekt inte från de i AB 04.

I Västmanlands tingsrätts dom 28-03-2023 i mål nr T 3820–20 aktualiserades frågan om beställarens medverkan till ett gott resultat. Tingsrätten menade att entreprenören, i den utsträckning som förväntas, försökt utreda oklarheter och ofullständigheter i kontraktshandlingarna men att beställaren inte lämnat några svar på entreprenörens frågor. De konsekvenser som följde av oklarheterna kring vad som skulle anses ingå i entreprenörens åtagande föll tillbaka på beställaren.¹⁶¹

För entreprenören skyldighet att granska beställarens lämnade uppgifter och handlingar är standardavtalen liktydiga. Denna skyldighet frångår inte beställarens ansvar för riktigheten av desamma enligt AB 04/ABT 06 kap. 1 § 6.¹⁶² Hedberg menar dock att beställaren förvisso står för riktigheten av sina uppgifter, men om entreprenören genom sin fakkunskap eller besök på platsen kan inse att beställarens uppgifter är felaktiga torde vikten av det ändamålsinriktade funktionsansvaret innebära att entreprenören inte kan ”gömma sig” bakom en sådan felaktig uppgift.¹⁶³

I kommentarstextens till ABT 06 kap. 2 § 1 framgår det närmare vad en fackmässig projektering innebär för utredningen av kontraktsevenliga funktioner. Där förklaras att entreprenören å ena sidan ska kunna förlita sig på de uppgifter som beställaren lämnar enligt ABT 06 kap. 1 § 6 som säger att den part som tillhandahåller uppgift står för riktigheten av den, men å andra sidan sätter det krav på aktivitet hos entreprenören att försäkra sig om viktiga förhållanden om denne genom sin fackmässighet får anledning att utreda beställarens uppgifter närmare. Kommentarstexten är som följande.

¹⁶⁰ Se t.ex. NJA 2021 s. 943.

¹⁶¹ Västmanlands tingsrätts dom 28-03-2023 i mål nr T 3820–20, s. 24.

¹⁶² Jrf AB 04 kap. 2 § 10 och ABT 06 kap. 2 § 11.

¹⁶³ Hedberg (2011), s. 34.

”Kravet på fackmässighet kan innefatta att entreprenören till följd av omständigheter som framkommer under entreprenadtiden i särskilda fall får anledning att komplettera av beställaren tillhandahållen utredning, begära precisering av uppdraget och även att kontrollera av beställaren lämnade uppgifter.”¹⁶⁴

Bestämmelsen är således bitvis motsägelsefull. Ansvaret för sådana uppgifter och handlingar som en part tillhandahåller är strikt enligt ABT 06 kap. 1 § 6. Genom denna, minst sagt, oklara lydelse bör entreprenören i princip alltid ifrågasätta och noga kontrollera den information som beställaren har lämnat. Att blint utgå från att beställarens uppgifter stämmer kan således vara i strid mot kravet på fackmässighet. Omfattningen av denna utredning är liksom för kravet på fackmässighet i övrigt, beroende av omständigheterna i det enskilda fallet, såsom beställarens egna fakkunskap och erfarenhet.¹⁶⁵

Någon motsvarande skrivelse till den i kommentarstexten till ABT 06 kap. 2 § 1 återfinns inte i AB 04. Det kan därmed tolkas som att totalentreprenören i jämförelse med utförandentreprenören har en mer långtgående skyldighet att ta kontakt med beställaren för att reda ut oklarheter. Totalentreprenörens ansvar att åstadkomma en entreprenad som fungerar för det ändamål vartill den är avsedd kan i sig motivera en mer långtgående skyldighet att reda ut åtminstone helt grundläggande förutsättningar för entreprenaden om det inte är angivet, än motsvarande skyldighet för en utförandentreprenör vars åtagande blir specificerat av beställaren.

I NJA 2013 s. 1174 uttalar HD att om säljaren av en tjänst har en skyldighet att granska köparens lämnade uppgifter, men inte upplyst köparen om sådana felaktigheter i uppgifterna som säljaren insett eller som denne borde ha insett, kan felet normalt inte ha berott på ett förhållande på köparens sida.¹⁶⁶ HD:s slutsats kan förstås som att det, i kravet på fackmässighet, åligger entreprenören att underrätta motparten vid felaktigheter som upptäcks eller bort ha upptäckts i entreprenörens skyldighet att granska beställarens uppgifter. Detta borde gälla för kravet på fackmässighet enligt såväl AB 04 som ABT 06.

För uttolkningen av innehållet av begreppet fackmässighet kan vägledning hämtas från konsumenttjänstlagen § 4. Viktigt att ha i åtanke vid analogier med konsumentlagstiftning är att de utgör skyddslagstiftning för en svagare part. Hedberg menar dock att kravet på fackmässighet i konsumenttjänstlagen § 4 närmast kan likställas med det som ges i ABT 06 kap. 2 § 1 med tillhörande kommentarstext.¹⁶⁷ Av konsumenttjänstlagen § 4 följer.

¹⁶⁴ Kommentarstexten till ABT 06 kap. 2 § 1.

¹⁶⁵ Kommentarstexten till ABT 06 kap. 2 § 1.

¹⁶⁶ NJA 2013 s. 1174.

¹⁶⁷ Hedberg (2011), s 114.

”Näringsidkaren ska utföra tjänsten fackmässigt. Han skall vidare med tillbörlig omsorg ta till vara konsumentens intressen och samråda med denne i den utsträckning som det behövs och är möjligt.”

Bestämmelsen kan tolkas ge intrycket av att skyldigheten att samråda och visa omsorg till motpartens intressen ligger utanför kravet på fackmässighet.¹⁶⁸ Det sägs åtminstone inte uttryckligen i AB 04 eller i ABT 06 att det också förväntas att entreprenören tillser den omsorg som hör till en teknisk konsults åtagande enligt ABK 09.¹⁶⁹

Vilken omsorg som ska tillföras begreppet fackmässighet är oklart. Enligt min uppfattning ges dock begreppet genom kommentaren till ABT 06 en mer långtgående skyldighet att visa omsorg och samråda med beställaren än i AB 04. Beställaren kan uppfattas ges ett större skydd i totalentreprenader, vilket kan motiveras av att entreprenadformen ger möjlighet att det på beställarsidan inte behöver finnas några fackmän. Risken för felaktigheter i beställarens uppgifter och handlingar är därmed större.

6.2 Arbeten som ”måste anses ingå” i åtagandet

Som utgångspunkt fastställer ABT 06 kap. 1 § 1 st. 3 att arbetena ska utföras i enlighet med den redovisade planerade användningen. I den tillhörande kommentaren står det att ”[e]ntreprenörens åtagande kan också omfatta arbeten som inte finns uttryckligen angivna men som med hänsyn till beställarens för entreprenören redovisade planerade användning måste anses ingå i entreprenörens åtagande.” Detta aktualiserar frågan om vad som menas med ”uttryckligen angivna” och hur det relaterar till de kontraktsevenliga funktionskraven och utfyllnadskraven och vad som menas med ”måste anses ingå” relaterat till detta.

Varken ABT 06 eller doktrin ger, vad jag kunnat hitta, något svar på vad som utgör de angivna kontraktsarbetena. Utgångspunkten i ABT 06 kap. 1 § 1 är att produktbestämningen ges genom av beställaren föreskrivna funktionskrav. Av begreppsbestämningen följer att kontraktarbete är ”arbete som enligt kontraktshandlingarna ingår i entreprenörens åtagande”. Huruvida kontraktshandlingarna kan innehålla andra angivelser av arbeten än genom funktionskrav eller tekniska lösningar är oklart.

Utifrån skrivelsen i ABT 06 kap. 1 § 1 st. 3 framstår det som att arbete kan redogöras på annat sätt. Där stadgas att arbeten för vilka det i kontraktshandlingarna saknas krav eller utfästelse om, ska utföras i enlighet med den planerade användningen. De arbeten som ingår i åtagandet bör därmed kunna redovisas på annat sätt än genom funktionskrav.

¹⁶⁸ Se även prop 1984/85:110 till konsumenttjänstlagen där det också görs en åtskillnad mellan kravet på fackmässighet å ena sidan och ett särskilt kommunikationskrav å andra sidan.

¹⁶⁹ Jmf ABK 09 kap. 2 § 1.

Kontraktshandlingarna bör på så vis kunna innehålla skrivelser om att det exempelvis ska uppföras ett vaktorn invid fängelset på annat sätt än genom funktionskrav eller teknisk lösning. Enligt min förståelse av ABT 06 utgörs kontraktarbetena av det som finns angivet i allmänhet om vad som ska byggas, föreskrivna funktionskrav och de gällande utfyllnadskraven.

Bestämmelsen i ABT 06 kap. 1 § 1 st. 3 ger att både de arbeten för vilka det saknas uttryckliga krav och sådana arbeten som inte finns uttryckligen angivna men som måste anses ingå i åtagandet ska utföras så att de motsvarar vad som kan fordras med hänsyn till den planerade användningen. Det är den andra kategorin, som jag härefter kommer att benämna som tillkommande utfyllnadsarbeten, som utmanar den grundläggande principen om att omfattningen av åtagandet utgår från kontraktarbetena.

Värt att notera är att det står att åtagandet "kan också omfatta" tillkommande utfyllnadsarbeten än vad som finns uttryckligen angivet. Det är därmed inte ett absolut krav på att åtagandet faktiskt omfattar dessa arbeten. Några bedömningsgrunder för om arbetena ska omfattas i åtagande finns inte angivna. Tolkas det alltför omfattande förlorar den grundläggande bestämmelsen om att kontraktarbetena utgår från kontraktshandlingarna betydelse. Att den bestämmelsen torde äga en primär roll för åtagandet grundar sig inte bara på avtalets kalkylerbarhet utan även för att ett arbete inte ska falla inom flera sidoentreprenörers åtaganden. Samtidigt kan en alltför snäv tolkning av tillkommande arbeten leda till att entreprenaden inte besitter de egenskaper som behövs för det ändamål vartill den är avsedd. Bedömningen av omfattningen av dess tillkommande utfyllnadsarbeten måste ses mot bakgrund av entreprenadavtalet i sig och det avtalade åtagandet som följer av kontraktshandlingarna.

En omständighet som jag menar är betydande i sammanhanget är vilken upphandlingsform som entreprenaden är organiserad efter. En generalentreprenör bär det övergripande samordningsansvaret för entreprenaden och fördelar eventuellt vidare arbetena till underentreprenörer men några sidoentreprenörer ska som utgångspunkt inte finnas. Denne svarar för hela entreprenaden direkt mot beställaren och ska därmed överlämna en byggnad eller anläggning som i slutändan fungerar för det ändamål vartill den är avsedd.¹⁷⁰ Generalentreprenörens ansvar för att utreda den planerade användningen borde rimligen enligt det resonemanget vara långtgående och denne får räkna med att även sådana tillkommande utfyllnadsarbeten som inte uttryckligen framgår av kontraktshandlingarna också kan ingå i åtagandet om de är nödvändiga med hänsyn till den planerade användningen av entreprenaden.

¹⁷⁰ Hedberg (2010), s. 11; Ingvarson och Utterström (2020), s. 34.

Är entreprenaden upphandlad som en delad entreprenad finns det normalt minst två sidoentreprenörer. Samordningsansvaret hör då till beställaren.¹⁷¹ En enskild entreprenörs arbeten är under sådana förhållanden sannolikt närmare preciserade och avser en viss form av arbeten, exempelvis el- eller ventilationsarbeten. Upphandlingsformen bygger på beställarens möjlighet att fördela arbetena mellan olika entreprenörer efter eget bevåg.¹⁷² Entreprenörerna bör därmed i större utsträckning kunna räkna med att deras åtagande är begränsat till vad som har föreskrivits och torde då inte vara förpliktigad till att fylla ut sitt åtagande med tillkommande utfyllnadsarbeten i samma utsträckning. Liknande resonemang som för entreprenören i delade entreprenaden kan göras för underentreprenörer inom båda upphandlingsformerna.

Vad som bör vara fallet för entreprenörer i båda upphandlingsformer är att omfattningen av de tillkommande utfyllnadsarbetena också är nära förankrat med vad som har kommunicerats mellan parterna. Låt säga att beställaren har klargjort för entreprenören att denne är den enda entreprenör som utför ett visst arbete, exempelvis ventilationsarbeten, borde sådana tillkommande utfyllnadsarbeten som följer av den planerade användningen eventuellt ha större genomslag i åtagandet eftersom denne är medveten om att det inte finns några sidoentreprenörer i fråga.

Åtagandets omfattning i övrigt kan också tänkas ha betydelse för vilka arbeten som måste anses ingå i det. Om kostnaden för ett arbete, som inte är uttryckligen angivet men som är nödvändigt för den planerade användningen, är högre än den totala kontraktssumman kan det vara motiverat att det arbetet ändå inte måste anses ingå i åtagandet eftersom det inte är rimligt mot bakgrund av kontraktssumman.

Om tillkommande utfyllnadsarbeten till följd av den planerade användningen ska tolkas brett riskerar det att urholka den för många grundläggande regeln om att omfattningen av entreprenörens arbeten utgår från kontraktshandlingarna. Min uppfattning är att ”måste anses ingå” är ett högt ställt krav. Det ska vara uppenbart att arbetet (1) är nödvändigt för den planerade användningen och (2) rimligtvis inte omfattas av en sidoentreprenörs åtagande.

¹⁷¹ Ingvarson och Utterström (2020), s. 34.

¹⁷² Liman m.fl. (2016), s. 42.

7 Avslutande reflektioner

Vad som utmärker totalentreprenadformen är att entreprenören specificerar sitt egna åtagande. Utöver att ta fram lämpliga tekniska lösningar, ritningar och beskrivningar ska entreprenören också, i den utsträckning det är nödvändigt, identifiera och uppfylla de utfyllnadskrav som ska fylla ut förfrågningsunderlaget för att åstadkomma en entreprenad som fungerar för det ändamål vartill den är avsedd. följderna av detta blir att omfattningen av åtagandet blir otydligt.

I vilken utsträckning en entreprenör kan utgå från vad som framgår av kontraktshandlingarna för att avgöra vad som ingår inom ramen för åtagandet skiljer sig från entreprenad till entreprenad. De omständigheter som i denna uppsats identifierats med störst betydelse för att åtagandet ska utgå från kontraktshandlingarna är att beställaren i stor utsträckning föreskrivit fullständiga och detaljerade funktionskrav, att beställaren har goda fackkunskaper och att beställaren lämnat sådana uppgifter som kan erhållas vid en fackmässig undersökning av arbetsområdet. Under de förutsättningarna kan entreprenören väsentligen förlita sig på beställarens uppgifter och projektera arbetena så att entreprenaden svarar mot beställarens föreskrivna funktionskrav och att den fungerar för det ändamål som framgår av kontraktshandlingarna.

Är förutsättningarna emellertid sådana att förfrågningsunderlaget innehåller vaga funktionskrav och att beställaren är en lekman i sammanhanget ställs långtgående krav på entreprenörens fackmässighet vid utredningen och utformningen av entreprenaden. Vid anbudsskedet måste det vara svårt för anbudsgivare att inför sådana förhållanden kalkylera kostnaderna för entreprenaden. Ju mer dominerat åtagandet blir av utfyllnadskrav, desto svårare blir det för beställaren att jämföra anbuden. Det beror på att det inte finns några definierade sanningar om vilka utfyllnadskrav som ska ingå eftersom de grundar sig i anbudsgivarnas fackmässiga bedömning utifrån omständigheterna. I en idealisk värld finns det ett perfekt genomsnitt av den nivå av kunskap och skicklighet som tekniska konsulter besitter, men i verkligheten blir det en bedömningsfråga. Allmänna råd och författningar torde vara den främsta källan för en beställare att argumentera kring ett eventuellt avvikande agerande från entreprenören.

Totalentreprenadformens existens vilar på att entreprenören strävar efter att åstadkomma entreprenader som fungerar för det ändamål vartill de är avsedda. Jag finner det mot bakgrund av detta motiverat att entreprenören vid utredningen av förhållanden av betydelse för entreprenadens slutliga funktion, i den mån det saknas uppgift därom, tar reda på beställarens planerade användning. För förhållanden av mindre betydelse eller för sådana som entreprenören inte får anledning att misstänka något särskilt om den

planerade användningen torde ett korrekt fackmässigt antagande om ändamålet vara tillräckligt för ett kontraktsenligt åtagande.

Utifrån det ändamålsinriktade funktionsansvaret, kravet på fackmässighet och den allmänna principen om lojalitetsplikt kan det argumenteras för att totalentreprenörens åtagande är mer långtgående än vad som möjligtvis först uppfattas vid genomläsning av ABT 06 bestämmelser. Under förutsättning att beställaren har god kännedom om hur denne ska utforma sin del av entreprenadavtalet är totalentreprenadformen ett praktiskt alternativ.

8 Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

SOU 1970:36 Konsumenttjänstlag

Prop. 1984/85:110 om konsumenttjänstlag

Rättsfall

Högsta domstolen

NJA 2002 s. 630

NJA 2009 s. 388

NJA 2010 s. 416

NJA 2013 s. 271

NJA 2013 s. 1174

NJA 2014 s. 960

NJA 2015 s. 3

NJA 2015 s. 862

NJA 2018 s. 653

NJA 2021 s. 943

HD beslut 28-06-2022 i Ö 5481–21

Tingsrätterna

Solna tingsrätts dom 07-07-2014 i mål nr T 4082–11

Stockholm tingsrätts dom 03-05-2019 i mål nr T 5265–18

Falu tingsrätts dom 28-12-2022 i mål nr T 3740–20

Luleå tingsrätts dom 03-03-2023 i mål nr T 1846–20

Värmlands tingsrätts dom 28-03-2023 i mål nr T 3820–20

Litteratur

Adlercreutz, Axel & Gorton, Lars (2010), *Avtalsrätt 2*, 6 uppl., Juristförlaget, Lund.

Arvidsson, Niklas (2010), *Aktieägaravtal. Särskilt om besluts- och överlåtelsebindningar*, Thomson Reuters Professional AB, Diss: Lund, Lunds universitet, Stockholm.

Bengtsson, Bertil (1976), *Särskilda avtalstyper 1: gåva, hyra av lös sak, lån, förvaring, entreprenadavtal, avtal om arbete på lös sak, sysslomansavtal och andra uppdrag*, 2 uppl., PA Nordstedts & Söners förlag, Stockholm.

Bernitz, Ulf (2013), *Standardavtalsrätt*, 8 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm.

Bröchner, Jan & Silfwerbrand, Johan (2017), *Utveckling av funktionskrav i totalentreprenader*, Uppdrag dnr TRV (Trafikverket) 2014/28766, Stockholm.

Cronberg, Tarja (1977), *Funktionskrav i byggbestämmelser (Rapport R16:1977)*, Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm.

Ingvarson, Anders & Utterström, Marcus (2015), 'Högsta domstolens intåg i entreprenadrättens slutna rum', SvJT 2015b s. 258–278.

Ingvarson, Anders & Utterström, Marcus (2020), *Tolkning av entreprenadavtal*, Norstedts Juridik, Stockholm.

Jareborg, Nils (2004), 'Rättsdogmatik som vetenskap', SvJT 2004, s. 1-10.

Johansson, Sture (2007), *Entreprenadrätt och praktik*, AB Svensk Byggtjänst, Stockholm.

Johansson, Sture (2008), *Entreprenadjuridiska uppsatser*, AB Svensk Byggtjänst, Stockholm.

Hedberg, Stig (2010), *Kommentarer till AB 04, ABT 06, ABK 09*, upplaga 3, AB Svensk Byggtjänst, Stockholm.

Hedberg, Stig (2011), *Ansvar inom entreprenadjuridiken*, AB Svensk Byggtjänst, Stockholm.

- Lehrberg, Bert (2016), *Avtalstolkning*, upplaga 7, Iusté AB, Uppsala.
- Lehrberg, Bert (2018), *Praktisk juridisk metod*, 10 uppl., Iusté AB, Uppsala.
- Liman, Lars-Otto, Kåvius, Niklas, Peterson, Martin & Claes Sahlin (2016), *Entreprenad- och konsulträtt*, Svensk Byggtjänst, Stockholm.
- Lindahl, Alf (1996) *Totalentreprenad ABT 94 och kontraktsformulär 1/94 och 2/94 /*, Wollax, Stockholm.
- Mellqvist, Mikael (2013), *Entreprenadrätten och kontraktsrättens finrum*, SvJT 2013 s. 233-265.
- Motiv AB 72: *allmänna bestämmelser för byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader AB 72 samt kontraktsformulär och anbudsformulär Svenska teknologföreningens formulär 18/72, 19/72, 20/72 och 21/72* (1973), utg. av Arbetsutskottet inom Svenska teknologföreningens kontraktskommitté, Stockholm.
- Olsen, Lena (2004), *Rättsvetenskapliga perspektiv*, SvJT 2004 s. 105 – 141.
- Ossmer, Per & Wollén, Magnus (2007), *Totalentreprenader och ABT 06 – några kommentarer*, AB Svensk Byggtjänst, Stockholm.
- Peczenic, Aleksander (2005), *Juridikens allmänna läror*, SvJT 2005 s. 249–272.
- Peczenic, Aleksander (1995), *Juridikens teori och metod*, Fritzes Förlag AB, Stockholm.
- Ramberg, Christina & Ramberg, Jan (2010) *Allmän avtalsrätt*, upplaga 8, Norstedts juridik AB, Stockholm.
- Samuelsson, Per (2011), *Entreprenadavtal – särskilt om ändrade förhållanden*, Karnov Group Sweden AB, Stockholm.
- Samuelsson, Per (2020), *AB 04 – En kommentar, andra väsentligt omarbetade upplagan*. Norstedts Juridik AB, Stockholm.
- Sandgren, Claes (2018), *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, Norstedts juridik, Stockholm.
- Utterström, Marcus (2022), *Störningar och tidsförlängning: en entreprenadrättslig studie*, Lunds universitet, Media-Tryck.

Willborg, Isak (2016), *Högsta domstolens tolkning av entreprenadavtal*. JT 2016/17, s. 864–877.

Övriga källor

Svenska byggnadsvårdsföreningen, ”Isoleringsmaterial – en översikt”, *Svenska byggnadsvårdsföreningen*, senast uppdaterad 2008, hämtad 22 december 2023, <https://byggnadsvard.se/isoleringsmaterial-en-oversikt/>.

Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd, BBR.